- *ช่วงเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม*หรือหลังกระบวนการดำนา จะจัดพิธีเลี้ยงผีโต้ง/ผีนา หรือพิธีเหลือชิในภาษาปากาเกอะญอ เพื่อขอพรและตอบแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผู้ดูแลพืชผลให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ ไม่มีโรคและแมลงรบกวน โดยหลังจากพิธีดังกล่าวจะมีประเพณีลงแขกดำนา ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของชาวบ้าน ผ่านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องของแรงงานทางการเกษตร
- หลังจากสิ้นสุดการทำนาชาวบ้านจะประกอบพิธีเรียกขวัญควาย เพื่อเป็นการขอบคุณควายที่ช่วยให้การทำนาสำเร็จลงได้ แต่เนื่องจากในปัจจุบันหมู่บ้านได้พัฒนาไปใช้เครื่องจักรกลแทนการใช้แรงงานควาย การจัดประเพณีดังกล่าว จึงถูกยกเลิกไป
- ช่วงเดือนตุลาคม มีพิธีผูกข้อมือเข้าพรรษาอีกครั้ง โดยกระทำในลักษณะเดียวกันกับพิธีผูกข้อมือปีใหม่
- ช่วงเดือนพฤศจิกายน มีประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว และทำบุญเลี้ยงขวัญข้าว เพื่อเป็นการฉลองให้ผลผลิตข้าวที่ได้ก่อนจะนำไปเก็บในยุ้งข้าว

ส่วนประเพณีที่ทำเฉพาะกิจ ได้แก่ พิธีเลี้ยงเด็กเกิดใหม่ ซึ่งจะจัดงานเลี้ยงรับขวัญและทำพิธีตามความเชื่อ โดยการนำรกสายสะดือของทารกไปผูกติดไว้กับต้นไม้ผล ที่มีลักษณะดีเพื่อให้ทารกเติบโตขึ้นมาแข็งแรงเหมือนต้นไม้นั้น และเพื่อให้ทารกดูแลปกป้องรักษาต้นไม้นั้นไม่ให้ใครมาตัดโค่น แต่ในปัจจุบันเด็กส่วนใหญ่คลอดที่โรงพยาบาล การนำรกสายสะดือมาประกอบพิธีจึงทำได้ยากกว่าในอดีต ดังนั้นพิธีดังกล่าวจึงพบเห็นได้เฉพาะเด็กที่เกิดในหมู่บ้าน ซึ่งมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังได้อนุรักษ์ "ป่าเดปอ" ซึ่งเป็นป่าที่มีต้นไม้ผลที่ใช้ผูกสายสะดือของพวกเขาไว้ตามความเชื่อและประเพณีดังกล่าว ส่วนพิธีศพและพิธีแต่งงาน ยังคงมีวิธีการที่แตกต่างไปจากคนพื้นราบโดยสิ้นเชิง รวมทั้งการจัดงานเฉลิมฉลอง กินเลี้ยงติดต่อกันหลายวัน และการซอที่ถือเป็นเอกลักษณ์ประจำชนเผ่า

นอกจากนั้นชาวบ้านได้เสริมเอกลักษณ์ด้านการแสดงที่แตกต่างไปจากชาติพันธุ์อื่น คือ การฟ้อนในแบบกะเหรี่ยง การเล่นเครื่องดนตรีประจำเผ่าเตหน่า การจ้อยซอเพลง ที่นิยมทำกันในงานประเพณี การแต่งงานและงานศพ ซึ่งแต่ละงานจะมีลักษณะการแสดงออกที่แตกต่างกัน

*2) **องค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น***

ในที่ประชุมได้สรุปความรู้ภายในชุมชน ที่เกิดจากการปรับตัวของชาวบ้าน โดยนำทรัพยากรในท้องถิ่นอาศัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต ซึ่งนำมาใช้เป็นแหล่งความรู้เพื่อถ่ายทอดให้แก่นักท่องเที่ยวได้ คือ

- ความรู้ด้านสมุนไพรและการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ
- ความรู้เรื่องเครื่องนุ่งห่ม การทอผ้าและการสร้างลายผ้า
- ความรู้เรื่องอาหาร เช่น เรื่องวิธีการเลือกพันธ์ข้าวที่ปลูกและวิธีตำข้าวให้ได้ข้าวลักษณะที่ต้องการ เพื่อใช้เป็นอาหารของคนแต่ละวัย
- ความรู้เรื่อง การจักสานภาชนะไม้ไผ่ เช่น ทอ ครุ โป่[5]
- ความรู้เรื่องการหมักเหล้าข้าวจากผลผลิตทางการเกษตร ที่ใช้ประกอบพิธีต่างๆของชุมชน
- ความรู้เรื่องนกประจำถิ่นและนกอพยพ แหล่งอาศัยในหมู่บ้าน รวมทั้งเส้นทางเดิน เพื่อศึกษาชีวิตของนกเหล่านั้น
- ความรู้ในการเดินป่าและทางเดินป่าที่ปลอดภัย
- ความสามารถในเรื่องดนตรี การละเล่นเครื่องดนตรีเตหน่า และการแสดงอื่อทา หรือ จ้อยซอ

*3) **ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ***

ชาวบ้านได้ร่วมกันสรุปแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามและมีความสำคัญต่อชุมชน ที่สามารถใช้เป็นสถานที่นำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชม

- *สถานที่ทางธรรมชาติ* ได้แก่ ยอดดอยหัวเสือ ซึ่งเป็นเส้นทางเดินป่าระยะทาง 4.5 กิโลเมตร มีลักษณะคล้ายภูกระดึง จังหวัดเลย สามารถชมทิวทัศน์ได้ใน มุม 360 องศา และมีทะเลหมอกในช่วงฤดูหนาว บนยอดดอยมีว่านมีดยับขึ้นอยู่สวยงาม และมีหลุม/แอ่งดินปริศนา , น้ำตกผาดอกเสี้ยว อยู่ในลำห้วยแม่กลาง ในจำนวน 7 ชั้น , ถ้ำอ่างกาน้อย เป็นโพรงหินขนาดใหญ่ประกอบด้วยหินนานาชนิด , ผาดอยน้ำโพล่ เป็นหน้าผาสูง และมีน้ำผุดออกมาในบริเวณเขาหินตลอดปี กลายเป็นแอ่งน้ำใส , ดอยผาตั้ง(ดอยหม้อนึ่ง) รวมทั้งเส้นทางดูนก ตามเส้นทางเดินเท้าของชาวบ้าน โดยสามารถพบนกต่าง ๆ ประมาณ 30 ชนิด และบริเวณป่าจำปีป่าและต้นเปลือกแดง

[5] ภาชนะจักสานทรงสูง ใช้บรรจุเสื้อผ้าของชาวกะเหรี่ยงโบราณ

ซึ่งชาวบ้านยืนยันว่าพบได้เฉพาะในบริเวณบ้านแม่กลางหลวงเท่านั้น นอกจากนั้นยังสามารถพบต้นเฟิร์นได้หลากหลายชนิดด้วย

- *สัตว์ป่าหายากและพันธุ์พืชที่พบได้ในบ้านแม่กลางหลวง* คือ นกพญาไฟ นกแก้วโม่ง นกกินปลีหางเขียว ซาลามันเดอร์(เอ๊ะออก) เตาปูลู กุหลาบพันปี จำปีป่าและต้นเปลือกแดง ซึ่งชาวบ้านบอกว่าเป็นที่อาศัยของนกหลายชนิดระหว่างการอพยพย้ายถิ่น
- *พื้นที่การเกษตรซึ่งมีลักษณะเฉพาะ* อันเกิดจากภูมิปัญญาในการปรับใช้ที่ดินที่มีความลาดชันในรูปแบบนาขั้นบันได รวมทั้งสวนสตอรเบอรี่ สวนพืชผักและดอกไม้เมืองหนาว ที่ชาวบ้านยินดีให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้
- *แก่งน้ำแม่กลาง* ซึ่งเป็นแก่งที่สูงที่สุดของประเทศไทย

4) ปราชญ์ชาวบ้าน

สำหรับปราชญ์ชาวบ้าน ในที่ประชุมได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านไว้ ดังนี้

- *นายบุญจู สามารถศิลป์*
  มีความรู้เรื่องสมุนไพรและการรักษาโรคตามวิธีของชนเผ่า
- *นางพูดีหรือนางสมเด็จ*
  มีความรู้ด้านการทำเครื่องแต่งกาย การย้อม และทอผ้า
- *นายขะเจ๊ะ สุขดำรงวนาและนายพะหน่อบือ อนุรักษ์ไพวัลย์*
  รับอาสาถ่ายทอดความรู้ด้านการตำข้าวด้วยครกกระเดื่อง
- *พะตี[6]ปร่าราฮา รุกษ์อนุรักษ์*
  มีความรู้ความสามารถในการซอ
- *นายทองบือ ชำนาญกิจพนา*
  มีความสามารถในการเล่นพิณหรือเตหน่าได้
- *พะตีนึ่ง*
  มีความสามารถด้านการจักสานภาชนะที่ใช้ในอดีต
- *กลุ่มแม่บ้าน* อาสาให้ความรู้เรื่องวิธีการหมักเหล้าข้าว

ซึ่งจากการระดมความคิดของชาวบ้านในภาพรวมพบวาสศักยภาพทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติของ ทั้ง 4 กลุ่มบ้านล้วนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนั้นในแต่ละกลุ่มบ้านจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของตนเอง เพื่อค้นหาจุดต่างที่มีลักษณะเป็นข้อได้เปรียบเสียเปรียบในพื้นที่เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนาต่อไป

---

[6] พะตี ในความหมายของชาวกะเหรี่ยง แปลว่า ลุง

ภาพที่ 1.4 แสดงสภาพธรรมชาติซึ่งเป็นศักยภาพทางการท่องเที่ยว

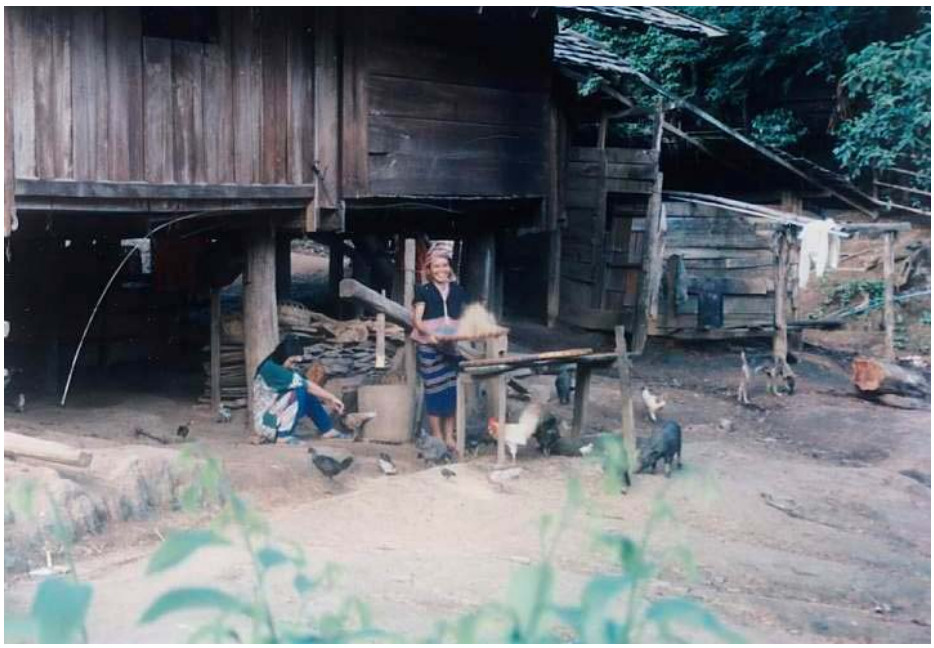

ภาพที่ 1.5 **แสดงวิถีของชาวบ้านอันเป็นศักยภาพทางการท่องเที่ยว**

3. การเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

สำหรับขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการให้ชาวบ้านเกิดกระบวนการเรียนรู้องค์ประกอบที่จำเป็นในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิธีการจัดการที่เหมาะสมกับศักยภาพในชุมชน ซึ่งแบ่งได้ 2 ส่วน คือ

1) องค์กรชุมชน

เป็นการพัฒนากลุ่มสนใจเพื่อเข้าร่วมจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน โดยการจัดประชุมชาวบ้านเพื่อจัดตั้งกลุ่มจากผู้ที่มีความสมัครใจ พร้อมทั้งให้ความรู้ในการจัดวางโครงสร้างหน้าที่การบริหารงานในกลุ่ม ซึ่งมีข้อสรุปให้มีการจัดตั้งกลุ่มภายใต้ชื่อ “ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแม่กลางกลวง , ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านอ่างกาน้อย , ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านผาหมอน และชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านหนองหล่ม ที่แยกดำเนินการกันเองในแต่ละกลุ่มบ้านและมีการประสานงานกันในรูปเครือข่าย ซึ่งจะทำการจัดตั้งภายหลังที่ทุกกลุ่มมีความพร้อม

นอกจากนั้นยังได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเปิดโอกาสให้ชมรมการท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มบ้านได้กำหนดแผนงานการพัฒนา/เตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านของตน ส่งผลให้ชมรมการท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มบ้านมีแผนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนในทุกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

ในส่วนของการพัฒนากลุ่มสนใจดังกล่าว ทีมวิจัยได้เลือกใช้การประชุมแบบมีส่วนร่วมและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมเสนอและแสดงความคิดเห็นรวมทั้งวางโครงสร้าง แบ่งหน้าที่กันระหว่างคณะกรรมการกลุ่มที่คัดเลือก โดยทีมวิจัยเป็นเพียงผู้แนะนำและจัดการประชุมเท่านั้น

2) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว

การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวและแนวทางพัฒนาในแต่ละกลุ่มบ้านได้ดำเนินการโดยการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมแยกในแต่ละกลุ่มบ้าน ผ่านเทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อระดมความคิด (brain strom) โดยให้สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มบ้านรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนและเสนอความคิดการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มบ้านให้สอดคล้องกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวและเงื่อนไขของชุมชนที่ได้ศึกษาไว้ โดยเฉพาะจุดเด่นทางพื้นที่และวัฒนธรรมประเพณีที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ซึ่งหลังจากกลุ่มแกนนำสามารถกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แล้ว ต้องนำกิจกรรมดังกล่าวเข้าที่ประชุมหมู่บ้านเพื่อสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านทั้งหมดว่าเห็นด้วยหรือไม่ รวมทั้งให้กิจกรรมที่กำหนดขึ้นผ่านความเห็นชอบจากชาวบ้านด้วยเสียงส่วนใหญ่ จึงสามารถวางแผนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในลำดับต่อไปได้ ขั้นตอนนี้จึงเป็นการฝึกให้ชาวบ้านได้วิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการพัฒนา

กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ที่สามารถใช้รองรับการท่องเที่ยวได้ในเหตุการณ์จริง โดยไม่เกิดความขัดแย้งกับความเชื่อ ประเพณีดั้งเดิมและความคิดเห็นของชุมชนโดยรวม

เมื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ได้จัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมในรูปของการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อวางแผนการดำเนินการและแนวทางพัฒนากิจกรรมตามประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านเอง ซึ่งรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการจัดการของแต่ละชมรม มีการนำเสนอแก่เครือข่ายโดยจัดกิจกรรมการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นให้การดำเนินการมีความชัดเจนและป้องกันการซ้ำซ้อนของกิจกรรมกันเองในเครือข่าย

โดยกระบวนการจัดตั้งองค์กรชุมชนและการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละกลุ่มบ้าน จะดำเนินการไปพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อแกนนำได้เสนอรูปแบบการท่องเที่ยวในหมู่บ้านของตนให้แก่ชุมชนโดยรวม และมีการลงมติให้มีการพัฒนาตามรูปแบบนั้นแล้ว การกำหนดกลุ่มทำงาน จำเป็นต้องมีการจัดตั้งขึ้นไปควบคู่กัน เพื่อเป็นองค์กรในการพัฒนาและบริหารให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. การพัฒนาบุคลากรและเพิ่มศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยว

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละกลุ่มบ้าน เป็นการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน (Community based tourism) ซึ่งมีข้อบกพร่องในเรื่องของความเข้าใจระบบต่างๆ อาทิ เช่น ระบบการตลาด ระบบการบริหารจัดการที่เป็นสากล ระบบการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการบริการที่ถือเป็นหัวใจสำคัญต่อการท่องเที่ยว ประกอบการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น เป็นการบริการที่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบตลาดโดยตรงซึ่งมีการแข่งขันกันสูง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าว ประกอบกับการฝึกปฏิบัติดำเนินการท่องเที่ยวในชุมชนของชาวบ้าน ได้นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้วิธีการจัดการท่องเที่ยว และปัญหาอุปสรรคระหว่างการฝึกปฏิบัติ โครงการจึงจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมขึ้นเพื่อสอบถามปัญหาและความต้องการของสมาชิกชมรม ภายหลังการจัดกิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยวตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนมีปัญหาในด้านการตลาดและขาดทักษะการจัดการ ทั้งในระบบการบริหาร ระบบบัญชี ระบบพัสดุ จึงมีความต้องการเรียนรู้งานด้านต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ชมรม ที่สามารถแยกได้ คือ

1) เทคนิคการบริการและการจัดการ

จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงานในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ที่มีประสบการณ์จัดกิจรรมที่แต่ละชมรมต้องการพัฒนาในพื้นที่หมู่บ้านของตน โดยเลือกสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวที่สมัครใจในแต่ละกลุ่มบ้านๆ ละ 5 ราย เพื่อร่วมกิจกรรมดูงานตามกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชมรมวางเป้าหมายไว้ ซึ่งก่อนการจัดกิจกรรมการดูงานได้จัดกิจกรรมกลุ่มย่อย (Focus group)ในกลุ่มกิจกรรม เพื่อวางแผนและกำหนดหัวข้อคำถาม รวมทั้งประเด็นที่ต้องการทราบจากเจ้าของพื้นที่ต้นแบบ ที่สามารถนำ

มาปรับใช้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านต่อไป นอกจากชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรม ยังมอบให้ชาวบ้านได้ซักถามในประเด็นต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด

ในการทัศนศึกษาดูงานแต่ละครั้งจะมีการจัดกิจกรรมประชุมชาวบ้านหลังจากการเดินทางเพื่อสรุปจัดระเบียบความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่จากแกนนำสู่สมาชิกชมรม และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชมรม

2) เพิ่มความรู้และทักษะในการจัดการ

ในส่วนทักษะความรู้การจัดการ ได้จัดกิจกรรมประชุมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้สมาชิกทั้งหมดได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มทักษะความรู้ ซึ่งสรุปได้ว่าจะใช้วิธีการฝึกอบรม โดยสมาชิกเป็นผู้กำหนดหัวข้อเรื่องอบรม วันเวลา สถานที่สำหรับการอบรม ส่วนทีมวิจัยเป็นผู้ประสานงานและติดต่อวิทยากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ ระหว่างการอบรมหลังจากที่มีการแจ้งหัวข้อให้วิทยากรทราบแล้ว เทคนิคการสื่อความรู้และรูปแบบการอบรม จะมอบให้วิทยากรเป็น ผู้ตัดสินใจ ซึ่งในบางท่านอาจมีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ให้ฝึกปฏิบัติที่ช่วยให้เกิดการเข้าใจมากยิ่งขึ้น หรืออาจเป็นการบรรยายล้วน ๆ ดังนั้นองค์ความรู้ที่สมาชิกได้รับจึงขึ้นกับเทคนิควิธีการสื่อความรู้เฉพาะตัวของวิทยากรด้วย

อย่างไรก็ตามภายหลังที่ชาวบ้านเข้าอบรมความรู้ด้านการจัดระบบจัดการงานท่องเที่ยวแล้ว ได้มีการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการในชุมชนเพื่อให้แกนนำได้ถ่ายทอดและทบทวนความรู้ที่ไดแก่ชาวบ้าน รวมทั้งให้เกิดการนำความรู้ที่ได้มาใช้ปฏิบัติในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนของตน เช่น การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแผนการตลาด การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชมรม การออกแบบและร่วมจัดทำแผ่นพับโฆษณาสถานที่ ส่วนระบบการจัดการระบบบัญชีและระบบพัสดุ จะมีการจัดประชุมเพื่อรายงานผลการปฏิบัติภายหลังการอบรม เพื่อแจ้งปัญหาที่พบแก่เครือข่าย ที่มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกใช้ความสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

3) กฎข้อห้ามสำหรับการท่องเที่ยว

สำหรับกฎข้อห้ามสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชน เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของชาวบ้านภายหลังที่หมู่บ้านได้เปิดรับนักท่องเที่ยว และพบว่าการท่องเที่ยวบางกรณีนักท่องเที่ยวปฏิบัติตนล่วงล้ำความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน ที่ถือเป็นเรื่องเปราะบางสำหรับชุมชน ที่อาจจะนำมาซึ่งความขัดแย้งได้ ดังนั้นกลุ่มสมาชิกชมรมฯ จึงเสนอให้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันร่างกฎระเบียบสำหรับใช้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพื่อไม่ให้ชาวบ้านเกิดทัศนคติและความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น โดยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการรวมกันทั้ง 4 กลุ่มบ้าน เพื่อกำหนดข้อระเบียบสำหรับการท่องเที่ยว ว่าอะไรยอมได้

อะไรยอมไม่ได้ ซึ่งชาวบ้านทุกคนจะเป็นผู้ดูแลกฎดังกล่าว โดยมีสิทธิว่ากล่าว ตักเตือนนักท่องเที่ยวได้ จากนั้นสมาชิกชมรมนำกฎระเบียบที่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและติดประกาศประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบ รวมทั้งใช้เป็นเงื่อนไขในการเข้าใช้พื้นที่

4) สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว 4 กลุ่มบ้าน

ขั้นตอนการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวแก่ชมรมการท่องเที่ยวทั้ง 4 กลุ่ม เป็นขั้นตอนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสหกรณ์การท่องเที่ยวเดิมที่ได้จัดทำอยู่ในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวง ให้มีบทบาทที่เป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างกลมกลืนกับองค์กรการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ในรูป ชมรมการท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มบ้าน

โดยกระบวนการพัฒนาเครือข่ายเป็นการจัดทำให้เห็นเป็นรูปธรรม ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ เริ่มต้นจากการจัดประชุมสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวทุกกลุ่มบ้าน เพื่อร่วมกำหนดรูปแบบ หน้าที่ของเครือข่าย รวมทั้งการกำหนดโครงสร้าง สถานที่ตั้งและบุคลากรในเครือข่ายที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวประสานงานการท่องเที่ยวในชุมชน และแก้ไขปัญหาการตลาด เนื่องจากบางชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ผ่านเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งในขั้นตอนการประชุมได้ตรวจสอบความต้องการพัฒนาเครือข่ายของชมรมการท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประเมินผลดีผลเสียจากการจัดตั้งเครือข่าย จากนั้นจึงระดมความคิดจากชาวบ้านเพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานของเครือข่าย ขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่รับผิดชอบ ส่วนโครงสร้างของเครือข่ายมีการเปิดโอกาสให้แต่ละชมรมได้เสนอกรอบโครงสร้างให้แก่ที่ประชุมเพื่อเลือกใช้โครงสร้างที่เหมาะสม รวมทั้งการเสนอชื่อผู้รับตำแหน่งในโครงสร้างและลงคะแนนตัดสินให้เป็นเอกฉันท์ อย่างไรก็ตามผู้ที่ถูกเสนอชื่อให้รับตำแหน่งใดๆ จะต้องยินยอมอย่างสมัครใจ และการจัดวางตำแหน่งจะต้องกระจายลงในชมรมทุกกลุ่มบ้านเพื่อให้ทุกชมรมมีบทบาทอย่างเท่าเทียมกัน

5. ติดตามประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

จากกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านได้มีโอกาสพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ด้วยตนเอง ซึ่งจำเป็นต้องมีการติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อตรวจสอบปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน ที่จะสามารถช่วยแก้ไขให้คำแนะนำได้ทันท่วงที โดยการติดตามจะทำระหว่างการดำเนินกิจกรรมเป็นระยะ ๆ ในทุกกลุ่มบ้าน ด้วยการจัดการประชุมกลุ่มย่อยแกนนำชมรมการท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มบ้านเพื่อสอบถามปัญหาที่เกิดขึ้น พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ที่ได้จากการทำงานของชาวบ้าน รวมทั้งเปิดเวทีให้ชาวบ้านมีโอกาสซักถามข้อสงสัยที่ยังไม่ชัดเจน ระดมความสมองเพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเสนอกิจกรรมที่ชาวบ้านต้องการให้จัดเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งช่วยให้สามารถติดตามได้ทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและความก้าวหน้าในการดำเนินการของชมรม

สำหรับการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน หลังจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยให้ชาวบ้านได้จัดการท่องเที่ยวปฏิบัติในรูปแบบชมรมการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนแล้วนั้น ได้ดำเนินการซึ่งแยกการประเมินไว้ 3 ส่วน คือ

1) ***การประเมินการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของตน*** โดยอาศัยการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม และการสุ่มสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ หรือสนทนาตามหัวข้อคำถาม กับชาวบ้านทั่วไปที่อาศัยในหมู่บ้าน ถึงบทบาทหน้าที่ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ความรู้ความเข้าใจต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งทัศนคติต่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยใช้ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์และสนทนาเป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

2)***การประเมินกระบวนการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มแกนนำชาวบ้าน*** จากการตรวจสอบองค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มแกนนำ ด้วยการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสนทนาและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ตามโครงสร้างคำถามที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการระบบบัญชี ระบบการให้บริการที่พักและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละชมรม การแบ่งปันผลประโยชน์และรายได้ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3) ***การประเมินความพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน*** ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาพักในพื้นที่ โดยการใช้แบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ การให้บริการการท่องเที่ยว ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก ราคา และสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ ข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข ที่มีทั้งคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) และเลือกตอบ และคำถามปลายเปิดที่ผู้ตอบสามารถให้ความคิดเห็นข้อแนะนำและติชมได้อย่างอิสระ

ดังนั้นจากขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการเรียนรู้ได้ 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่ใช้เทคนิคการให้ความรู้โดยการอบรมและการทัศนศึกษาดูงาน เพื่อให้ชาวบ้านมีความเข้าใจเรื่อง การท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำความรู้ที่ได้ใช้ในการตัดสินใจว่าจะยอมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเองหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน

เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งค้นหาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ในชุมชน ทั้งในด้านกายภาพ วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม ความรู้ภูมิปัญญา รวมทั้งองค์ประกอบอื่นที่จะสามารถช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นจำเป็นต้องรวบรวมอุปสรรค และปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงลบ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนการกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการดำเนินงานการท่องเที่ยวในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการสร้างความพร้อมในการพัฒนา

โดยการจัดตั้งกลุ่มทำงานหรือองค์กรชุมชนขึ้น เพื่อรับผิดชอบและทำหน้าที่เป็นแกนนำการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชมชุน พร้อมทั้งกำหนดระบบการทำงานและโครงสร้างการบริหารองค์กร ซึ่งนอกจากนั้นการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรแล้ว ขั้นตอนนี้จะเตรียมความพร้อมด้านรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชาวบ้านต้องการพัฒนาในชุมชน โดยกำหนดแนวทางและวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวจากศักยภาพความสามารถของชุมชน ให้มีความชัดเจนและพร้อมที่จะนำไปใช้สำหรับการปฏิบัติต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการ

เป็นขั้นตอนที่มีการดำเนินการแบบผสมผสานระหว่างการปฏิบัติการจริงของชมรมการท่องเที่ยวฯ การติดตามและประเมินผลการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน และการพัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน เนื่องจากในระหว่างเริ่มกระบวนการปฏิบัติจริง จำเป็นต้องมีการติดตามผลการดำเนินงานว่าการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนตั้งอยู่ในกรอบการจัดการที่ถูกต้องหรือไม่ รวมทั้งติดตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติจริง ส่วนการดำเนินการพัฒนาปรับปรุงการจัดการนั้น เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้ข้อบกพร่องในการพัฒนาจากการปฏิบัติจริง ที่อาจทำได้โดยการให้ความรู้และทักษะในด้านนั้นๆ เช่น การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว การอบรมเพิ่มความรู้ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ การกำหนดข้อบังคับ/กฎระเบียบการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งอาจสรุปได้ว่าในขั้นตอนการดำเนินการเป็นการ

เปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะ “การเรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านการปฏิบัติ (Interactive Learning through action)” ที่สามารถขยายผลเป็นบทเรียนและองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว

ซึ่งกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นวัฏจักรการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเรื่อยๆ ตราบใดที่ยังมีการดำเนินการในชุมชน ที่สามารถแสดงได้ดังแผนภูมิ

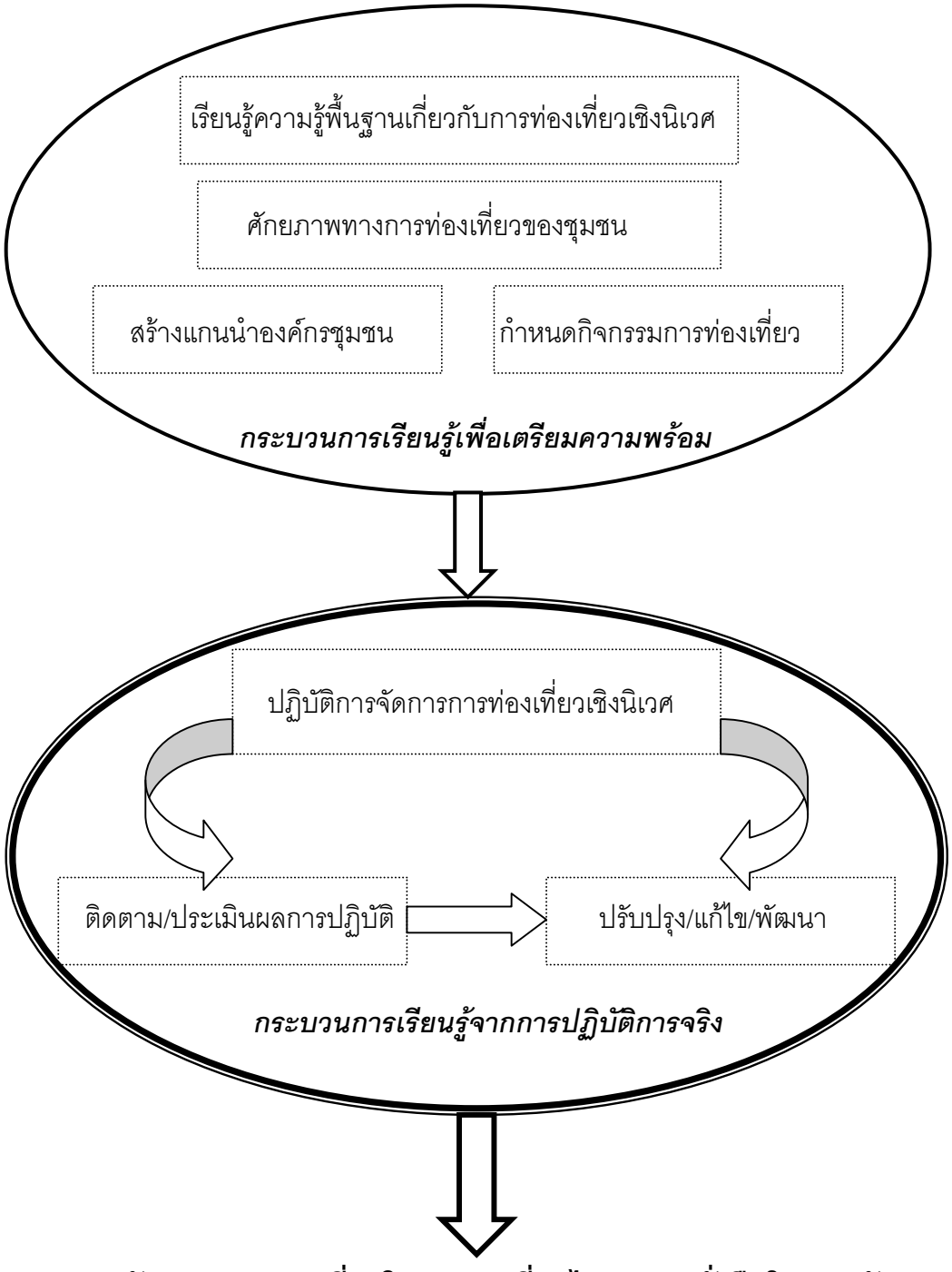

ภาพที่ 1.6 แสดงการเตรียมความพร้อมของชุมชนโดยการศึกาาดูงานพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ บ้านโปง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 1.7 แสดงการจัดกิจกรรมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ชุมชน

บทที่ 6
ผลการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนดำเนินการศึกษา โดยใช้วิธีการศึกษาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal) นั้น พบว่าชุมชนทั้ง 4 ชมรมบ้าน สามารถนำองค์ความรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ไปพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้ตามศักยภาพของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อการดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละชมรมบ้านมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 การพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

1) ชมรมการท่องเที่ยว

จากการประเมินปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่ผ่านมาประการหนึ่ง ได้แก่ การขาดการรวมกลุ่มจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นระบบและมีความเข้มแข็งเพียงพอต่อการพัฒนาใด ๆ รวมทั้งชาวบ้านยังมีความลังเลต่อการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องสร้างกลุ่มสนใจให้ชาวบ้านเห็นความเป็นไปได้อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น และใช้ชมรมนำร่องพัฒนาการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการโดยจัดประชุมชี้แจงเป้าหมายการพัฒนาให้แก่ชาวบ้านเพื่อสำรวจความสนใจของชาวบ้านและจัดตั้งชมรมในรูปของ "ชมรมการท่องเที่ยว" ขึ้นในแต่ละกลุ่มบ้าน ซึ่งผลการจัดกิจกรรมกระตุ้นการรวมกลุ่มชาวบ้านสำหรับเป็นองค์กรเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ชาวบ้านได้ร่วมกันกำหนดโครงสร้างการบริหารกลุ่มพัฒนาการท่องเที่ยวฯ ไว้ ดังนี้คือ

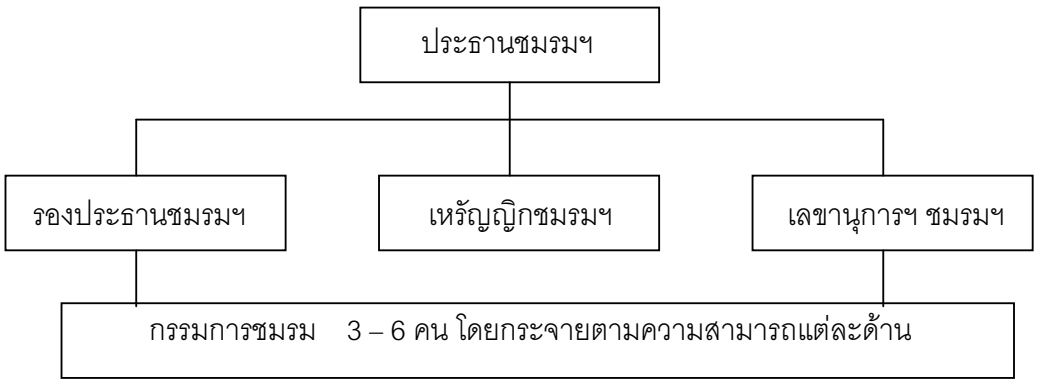

ส่วนการดำเนินการชาวบ้านทั้ง 4 หย่อมบ้าน มีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวแยกจากกัน เนื่องจากความต้องการและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของที่แตกต่างกัน ตามศักยภาพทางพื้นที่และช่องทางการตลาดของแต่ละหย่อมบ้าน ดังนั้นในการจัดตั้งชมรมจึงแบ่งย่อยออกเป็น 4 ชมรม มีโครงสร้างการจัดการในรูปแบบที่ได้ร่วมกันกำหนด ซึ่งมีรายละเอียดการจัดตั้งและการดำเนินการ ดังนี้

1. บ้านแม่กลางหลวง เป็นชมรมบ้านที่มีผู้นำชุมชนเข้มแข็งและมีความเสียสละการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ของชุมชน จึงมักมอบให้ชมรมแกนนำเป็นผู้ดำเนินการหลังจากผ่านการลงความเห็นของสมาชิกชุมชน ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีการดำเนินการร่วมกันทั้งหมู่บ้าน และตั้งคณะกรรมการขึ้นมาบริหารจัดการดูแลรวมทั้งถือว่าโครงการดังกล่าวเป็นสมบัติของหมู่บ้านที่ต้องร่วมกันดำเนินการ

ชมรมการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวง มีสมาชิกเป็นชาวบ้านแม่กลางหลวงทั้งหมด และมีชมรมแกนนำที่เป็นกลุ่มเดียวกับชมรมผู้นำในหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ที่มีฐานะและชาวบ้านยอมรับรวมทั้งผู้ที่มีความรู้และความสามารถ ทำหน้าที่นำร่องการพัฒนาตามมติของชุมชนส่วนรวม โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชมรมฯ ดังนี้

นายสมศักดิ์	คีรีภูมิทอง	เป็นประธานชมรม
นายพงษ์ทู	เชื้อสุจริตไพบูลย์	เป็นรองประธานชมรม
นายโยแส	กิจจรูญชัย	เป็นเหรัญญิกชมรม
นายพงษ์ทรัพย์	อาลัยไพรสณฑ์	เป็นเลขานุการชมรม
นายพะหน่อบือ	อนุรักษ์ไพรวัลย์	เป็นกรรมการชมรม
นายจ่าลุกุ๊	อนุรักษ์พินัย	เป็นกรรมการชมรม
นายดอยโพ	รุกษ์อนุรักษ์	เป็นกรรมการชมรม
นายชนะ	ใฝ่กุศลอภิชน	เป็นกรรมการชมรม
นายวิญญา	พิทักษ์ทศพร	เป็นกรรมการชมรม
นายจอล่าคา	สันธานดำรง	เป็นกรรมการชมรม

โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่กลุ่มกรรมการ ซึ่งการจัดการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นหน้าที่ของประธานชมรม รองประธานชมรม เลขานุการชมรม และมีเหรัญญิกดูแลระบบบัญชีและรายรับ/รายจ่ายของชมรม

ส่วนกรรมการชมรมส่วนใหญ่เป็นชมรม ผู้อาวุโสในชุมชนเพื่อให้คำปรึกษาและควบคุมการพัฒนากิจกรรมให้เป็นไปตามกฎระเบียบประเพณีดั้งเดิมของชุมชน

2.บ้านอ่างกาน้อย มีชาวบ้านเข้าร่วมในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านอ่างกาน้อย จำนวน 15 ครอบครัว โดยมีการแต่งตั้งกรรมการชมรมฯ ดังรายชื่อต่อไปนี้

นายดวงจันทร์	เมฆวิชัยวงค์	เป็นประธานชมรม
นายคำจั๋น	หรรษาพนาไพร	เป็นรองประธานชมรม
นายฤทธิกร	วนาลัยนิเวศน์	เป็นเหรัญญิกชมรม
นายทวี	สว่างธรรมกุล	เป็นเลขานุการชมรม
นายชาลี	สว่างธรรมกุล	เป็นกรรมการชมรม
นายศรีบุตร	ชัยปองชู	เป็นกรรมการชมรม
นายชอดี	ศรีงามบริสุทธิ์	เป็นกรรมการชมรม

และมีการวางโครงสร้างการบริหารจัดการ ให้มีกรรมการดูแลและเป็นที่ปรึกษาการพัฒนา จำนวน 3 คน รับผิดชอบหน้าที่งานประชาสัมพันธ์ งานบริการและงานรักษาความปลอดภัย เหรัญญิกรับผิดชอบบัญชีรายรับและรายจ่าย และการจัดสรรรายรับจากการท่องเที่ยว ส่วนประธานและรองประธานมีหน้าที่ประสานงานวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ส่วนเลขานุการชมรมมีหน้าที่เสริมการจดบันทึกข้อมูลการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร

3. บ้านผาหมอน มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำร่องในชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านผาหมอนที่จัดตั้งขึ้น จำนวน 20 ครอบครัว คณะกรรมการชมรมฯ ได้แก่

นายโดปอย	พนาลัยสัมพันธ์	เป็นประธานชมรม
นายอนุสรณ์	บรรพตคีรีไพร	เป็นรองประธานชมรม
นายติ้ดี	พนากำเนิดสกุล	เป็นเหรัญญิกชมรม
นายบุญไท	เกสรเสาวคนธ์	เป็นเลขานุการชมรม
นายมนตรี	ไพรเจริญสุข	เป็นกรรมการชมรม
นางบัวแก้ว	เรืองกิจฉายา	เป็นกรรมการชมรม
นายสันติ	พนาลัยสีทอง	เป็นกรรมการชมรม

โดยได้กำหนดให้มีกรรมการดูแลการพัฒนากิจกรรมและเป็นที่ปรึกษาให้การพัฒนาอยู่ในกฎระเบียบดั้งเดิมของชุมชน จำนวน 3 คน มีเหรัญญิกรับผิดชอบการทำบัญชีรายรับรายจ่ายและการจัดสรรรายได้ตามข้อตกลงของชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งการระดมเงินจากรายได้ของกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนที่สามารถนำมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยวได้ ส่วนประธานและรองประธานจะเป็นผู้ประสานงานการทำงานของชมรมกับชาวบ้าน และทีมวิจัยเพื่อให้เกิดในทิศทางเดียวกัน

4. บ้านหนองหล่ม มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำร่องในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านหนองหล่ม ทั้งสิ้น 26 ครอบครัว (โดยมีชาวบ้านชมรมบ้านผาหมอน แม่กลางหลวงและอ่างกาน้อยเข้าร่วมในโครงการล่องแพในลำน้ำกลาง เพราะถือว่าลำน้ำเป็นทรัพยากรส่วนรวม) และมีการแต่งตั้งกรรมการชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านหนองหล่มไว้ ได้แก่

นายธีระ	เจริญส่งเสริม	เป็นประธานชมรม
นายก่อชิ	เพชรไพรพนาวัลย์	เป็นรองประธานชมรม
นายเกียรติศักดิ์	จิตรพนาไพร	เป็นเหรัญญิกชมรม
นายสุขุม	เพียรกิจพงษ์ไพร	เป็นเลขานุการชมรม
นายโดปอย	พนาลัยสัมพันธ์	เป็นกรรมการชมรม
นางสมชาติ	บุญทา	เป็นกรรมการชมรม
นายวัชรินทร์		เป็นกรรมการชมรม
นายอนุสรณ์	บรรพตคีรีไพร	เป็นกรรมการชมรม
นายบุญทอง	ขจีวงค์วิไล	เป็นกรรมการชมรม

ในส่วนชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านหนองหล่ม ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการต่างไปจากโครงสร้างของชมรมฯ ในชมรมบ้านอื่นโดยมีการแยกกรรมการชมรมย่อย ตามโครงสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะทำการพัฒนา ดังนี้

คณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรม มีหน้าที่ดูแลการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมฯ ได้แก่

1. นายก่อชิ เพชรไพรพนาวัลย์ ประธานชมรม
2. นายเกียรติศักดิ์ จิตรพัฒนา รองประธานชมรม
3. นายธวัชชัย นิราศเวหน เหรัญญิกชมรม
4. นายฐิติพันธ์ ประทีปโกสุมภ์ เลขานุการชมรม
5. นายถาพร ชีพเวียงไพร กรรมการชมรม
6. นายจะแก้ว ดิบู กรรมการชมรม
7. นายดนัย เกษมสุขพงษ์ไพร กรรมการชมรม
8. นายสุขุม เพียรกิจพงศ์ไพร กรรมการชมรม
9. นายนพคุณ รังสรรค์ปณิธิ กรรมการชมรม

โดยประธานชมรม รองประธานชมรม และเลขานุการมีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาที่เกิดขึ้น รวมทั้งวางแผนการพัฒนา และการประสานงานการพัฒนาระหว่างชุมชนและทีมวิจัย เหรัญญิกมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายและเงินทุนที่ชาวบ้านร่วมสบทบในการทำกิจกรรม รวมทั้งแบ่งปันผลประโยชน์ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ในแผนการพัฒนา ส่วนกรรมการชมรมมีหน้าที่เสมือนที่ปรึกษาในการพัฒนาให้แก่ชมรม เพื่อให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และระเบียบของชุมชน ซึ่งมีการแบ่งฝ่ายการทำงานและผู้รับผิดชอบงานในแต่ละฝ่ายไว้ ดังนี้คือ

1. คณะผู้รับผิดชอบการก่อสร้าง
2. คณะผู้รับผิดชอบด้านข้อมูล เอกสารการประชาสัมพันธ์
3. คณะผู้รับผิดชอบเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ของปกาเก่อญอ
4. คณะผู้ดูแลศูนย์วัฒนธรรม
5. คณะผู้รับผิดชอบด้านการบรรยายและการแสดงในศูนย์วัฒนธรรม

2) **รูปแบบกิจกรรมและแผนการดำเนินการ**

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มบ้าน เป็นการดำเนินการขั้นแรกที่เกิดขึ้นภายหลังการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละหย่อมบ้าน ซึ่งรูปแบบที่ชาวบ้านกำหนดไว้ผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสทางการพัฒนาที่เป็นไปได้ รวมทั้งความเห็นชอบของชุมชนโดยรวม ได้แก่

1. บ้านแม่กลางหลวง เนื่องจากเป็นกลุ่มบ้านที่มีการดำเนินการการท่องเที่ยวในรูปแบบของสหกรณ์เป็นทุนเดิม ดังนั้นรูปแบบที่กำหนดขึ้นใหม่จึงเป็นการเสริมศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชนเผ่า เพื่อให้บริการความรู้ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวบ้านแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ทางการท่องเที่ยวแล้ว ชุมชนยังสามารถใช้เป็นสถานที่ฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีชนเผ่าที่กำลังเสื่อมหายไปให้คงอยู่ในรุ่นลูกหลานได้ในอนาคต

โดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชนเผ่า ได้กำหนดให้ชุมชนรับผิดชอบการก่อสร้างร่วมกัน จากบ้านไม้เก่าที่ได้รับการบริจาคจากนายสมศักดิ์ คีรีทองภูมิ นำมาก่อสร้างใหม่ในแบบบ้านกะเหรี่ยงบนพื้นที่ของชุมชน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างได้จากการร่วมสบทบทั้งทุนและแรงงานจากชาวบ้าน

สำหรับการดำเนินงานจะนำเครื่องใช้เก่าประจำชนเผ่าที่แต่ละครอบครัวมีมาจัดแสดง จัดทำภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีคำอธิบายประกอบ และให้ชมรมแม่บ้านผลัดเวรกันมาแสดงกิจวัตรประจำวันภายในพิพิธภัณฑ์ อาทิเช่น การทอผ้า การเตรียมอาหารสุกรเพื่อแสดงแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน โดยการเข้าเที่ยวชมจะให้ไกด์ชาวบ้านเป็นคนอธิบายรายละเอียด ซึ่งการเข้าชมจะต้องเสียค่าบริการกำหนดไว้รายละ 10 บาท

2. บ้านอ่างกาน้อย จากเหตุผลที่ชาวบ้านอ่างกาน้อยหลายรายได้มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับสหกรณ์การท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวงที่ผ่านมา ทำให้ทราบสถานการณ์การเข้าพักของนักท่องเที่ยวบริเวณสหกรณ์บ้านแม่กลางหลวง ซึ่งมักเกินจำนวนห้องพักที่สามารถรองรับได้ จึงมีช่องทางที่บ้านอ่างกาน้อยจะสามารถดึงนักท่องเที่ยวส่วนดังกล่าวให้มาพักในชุมชนตนเองได้ โดยการสร้างทางเลือกการพักกับชาวบ้าน (home stay) ให้นักท่องเที่ยวได้เลือก หรือการเช่าที่พัก

ในลักษณะโรงเรือนกรณีที่มาเที่ยวเป็นหมู่คณะ รวมทั้งการลงทุนจัดหาอุปกรณ์เครื่องนอน เช่น ถุงนอนและเต้นท์ สำหรับการเช่ายืมทั้งในบ้านอ่างกาน้อยเองและให้สหกรณ์ได้เช่ายืมเพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการ ดังนั้นรูปแบบที่ชาวบ้านร่วมวางแผนไว้ ได้แก่

- การจัดบริการที่พักค้างแรมแบบเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน (Home stay)
- บริการให้เช่าเต้นท์/ถุงนอน/เช่าพื้นที่สำหรับกางเต้นท์/เช่าที่พักลักษณะกลุ่ม (บริเวณศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งจะใช้เป็นที่จำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกของชาวบ้านด้วย)
- การจัดกิจกรรมเดินป่า โดยเส้นทางเดินป่าที่ใช้ ได้แก่
  1) เส้นทางจากบ้านอ่างกาน้อย – ดอยผาหน้าผี – ผาดอกเสี้ยว
  2) เส้นทางจากบ้านอ่างกาน้อย – ถ้ำอ่างกาน้อย – ดอยผาหน้าผี
- จัดสร้างศาลาสำหรับจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกในชุมชน

การบริการที่พัก (Home stay) ให้แก่นักท่องเที่ยว เริ่มพัฒนาที่พักจากบ้านของครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 10 ครอบครัว ซึ่งจะได้ค่าตอบแทนจากการบริการนักท่องเที่ยว ส่วนด้านเงินลงทุนในการพัฒนาจะใช้เงินของหมู่บ้านและเงินของเจ้าของบ้านร่วมกัน โดยเงินทุนหมู่บ้านที่ใช้ไปจะต้องหักคืนจากรายได้จากการบริการให้แก่หมู่บ้านทุกครั้ง ส่วนการบริการนักท่องเที่ยวเจ้าของบ้านพักต้องรับผิดชอบดูแล ทั้งการพักค้างแรมและอาหารทุกมื้อที่นักท่องเที่ยวต้องการ

สำหรับการบริการให้เช่าเต้นท์และเช่าพื้นที่สำหรับกางเต้นท์ ชาวบ้านจะเรี่ยไรเงินสบทบกันเป็นทุนจัดซื้อเต้นท์และเครื่องนอน รวมทั้งช่วยกันปรับปรุงสถานที่และจัดตกแต่งบริเวณพื้นที่กางเต้นท์ในหมู่บ้าน เช่นเดียวกันกับการบริการเช่าที่พักในลักษณะชมรม ซึ่งจะใช้ศูนย์เด็กเล็กเป็นที่พักบริการ โดยจัดซื้อเครื่องนอนไว้บริการจากเงินที่ได้จากการสบทบทุนจากชาวบ้าน

3. *บ้านหนองหล่ม* ได้เสนอการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม แสดงวิถีชีวิตวัฒนธรรมองค์ความรู้ของชนเผ่าบริการแก่นักท่องเที่ยว ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นศูนย์กลางการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่คนภายนอกหรือนักท่องเที่ยว และสืบทอดขนบธรรมเนียมภูมิปัญญาประจำชนเผ่าให้สืบทอดต่อไป รวมทั้งจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

โดยการก่อสร้างได้รับการสนับสนุนทุนจากโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน สบทบกับเงินออมของชาวบ้าน ส่วนการก่อสร้างจะเป็นการร่วมมือกันของแรงงานในหมู่บ้าน

ในส่วนของการจัดบริการนักท่องเที่ยว จะจัดเวรยามเข้ามาดูแลและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว อัตราการเข้าชมจะคิดค่าบำรุงศูนย์ 10 บาท/คน และค่าบรรยาย 200/ครั้ง/ชมรมทัวร์ ซึ่งรายได้จากการดำเนินการจะแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนของกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กองกลางสำหรับการดำเนินโครงการต่อไป และค่าตอบแทนสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

3. บ้านผาหมอน จากที่ชาวบ้านบางส่วนได้รับการอบรมความรู้เรื่องการดูนกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาก่อน และยังได้ร่วมเป็นไกด์เดินป่า ดูนกบ้างบางโอกาส ประกอบกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ร่วมกิกจรรมการท่องเที่ยวในบ้านผาหมอน มักเข้าพักที่บ้านพักอุทยานฯ ทำให้ชาวบ้านขาดรายได้จากการค้างแรมชมรมฯ จึงมีความต้องการเปิดให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว และการบริการนวดแผนโบราณแก่นักท่องเที่ยวที่มาเดินป่าแล้วเกิดอาการเมื่อยขบ ที่ชาวบ้านเห็นว่าเป็นกิจกรรมครบวงจรที่สามารถดึงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นยังได้เริ่มจัดสวนสร้างสมุนไพรตามภูมิปัญญาดั้งเดิม ที่จะเป็นประโยชน์ทั้งในแง่ของการท่องเที่ยว(นวดประคบ/หาความรู้) และประโยชน์ต่อชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดความรู้ดังกล่าวให้สืบต่อไป โดยรูปแบบที่เกิดขึ้นจะครอบคลุมกิจกรรม ดังนี้

- การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว โดยสร้างที่พักขึ้นใหม่ภายในหมู่บ้าน และบริการที่พักแบบพักกับชาวบ้าน (home stay)
- การจัดทำสวนสมุนไพรบริการความรู้แก่ชาวบ้านและบริการอบ/รักษาโรคตามตำรายาพื้นบ้าน
- การบริการนวดแผนโบราณให้แก่นักท่องเที่ยว

โดยการดำเนินการได้ลงแขกแรงงานในชุมชน จัดสร้างที่พักแบบกระเหรี่ยงเพื่อบริการนักท่องเที่ยวจำนวน 2 หลัง ส่วนการบริการที่พักแบบพักกับชาวบ้าน (home stay) ใช้บ้านของครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมด 10 ครัวเรือน รับผิดชอบเครื่องนอนและการประกอบอาหารแก่นักท่องเที่ยวขณะที่เข้าพัก

ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่วางแผนไว้ ได้แก่ กิจกรรมเดินป่าดูนกและศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ตามเส้นทางแนวกันไฟป่ารอบหมู่บ้านที่ชาวบ้านทำขึ้นในช่วงหน้าแล้ง โดยไกด์ท้องถิ่นที่ผ่านการอบรมเรื่องการดูนกมาแล้ว จำนวน 7 คน เป็นผู้นำทาง

สำหรับการบริการนวดแผนโบราณให้แก่นักท่องเที่ยว ที่เมื่อยล้าหลังจากการเดินป่าดูนก มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ท้องถิ่นที่เชี่ยวชาญเรื่องดังกล่าว ส่วนการจัดเตรียมสวนสมุนไพร จะช่วยกันดูแลและนำสมุนไพรต้นพ่อ/แม่พันธุ์จากบริเวณหมู่บ้านและป่าใช้สอยของหมู่บ้านมาเพาะขยายพันธุ์ โดยในกิจกรรมนี้ชาวบ้านเห็นว่าชุมชนยังขาดประสบการณ์และความรู้เรื่องการนวดคลายกล้ามเนื้อที่ถูกวิธี ซึ่งชาวบ้านต้องการเข้าอบรมความรู้ด้านนี้เพิ่มเติมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ซึ่งการเก็บค่าบริการที่ชุมชนได้จัดทำรายละเอียดไว้ คือ

1. ค่าบริการเดินป่า กลุ่มละ 800 บาท/รอบ (ไม่เกิน 8 คน/ชมรม)
   คนละ 100 บาท/รอบ
   โดยค่าบริการรวมค่าอาหาร 1 มื้อ ขณะการเดินป่า
2. ค่านำเดินป่าดูนก นักท่องเที่ยวชาวไทย รอบละ 480 บาท
   นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ รอบละ 500 บาท

การบริหารรายได้จากการให้บริการ จะแบ่งให้ไกด์หรือผู้รับผิดชอบกิจกรรมนั้นๆ ร้อยละ 90 และหักคืนเป็นเงินกองกลางในหมู่บ้าน ร้อยละ 10

จากการกำหนดรูปแบบของแต่ละกลุ่มบ้านจะสังเกตได้ว่ามีความคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากช่วงเวลาการค้นหาอาจจำกัด และประสบการณ์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความสามารถการประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยวยังมีไม่มากเท่าที่ควร ที่อาจจำเป็นต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาและการสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้จากปัญหาอุปสรรค เพื่อใช้เป็นบทเรียนการปรับปรุงรูปแบบต่อไปในอนาคต

3) การกำหนดกฎข้อห้ามสำหรับการท่องเที่ยว

สำหรับการกำหนดกฎข้อห้ามสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว มิให้ล่วงล้ำความเชื่อขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ได้กำหนดไว้เป็นแนวทางทั้ง 4 กลุ่มบ้านใช้ร่วมกัน โดยการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนจะเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังนี้

1. ต้องให้ความเคารพ ไม่ลบหลู่ดูถูกกฎระเบียบประเพณีความเชื่อของหมู่บ้าน
   Don't disparage community rule and villager spiritual.
2. ต้องช่วยกันดูแลรักษา ไม่ทำลายสิ่งสาธารณประโยชน์ในชุมชน
   Take care the nature and community's property.
3. ห้ามกระทำการใดๆ หรือนำสิ่งเสพติดเข้ามาภายในหมู่บ้าน
   Don't do anything about drug or carry it to village.
4. ห้ามประพฤติไปทางชู้สาวและกระทำการอนาจาร
   Don't act the love behavior or make something obscene at the opening place in the village.
5. ผู้ที่จะเข้ามาใช้พื้นที่ท่องเที่ยวต้องแต่งกายให้มิดชิด
   Please wear the entirely cloth, don't wear stimulating sex or indecently.
6. ห้ามส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่นในยามวิกาล
   Don't make noisy all night
7. ห้ามเล่นการพนันภายในหมู่บ้าน
   Don't gamble to anything in the village
8. ต้องรักษาความสะอาด ทิ้งขยะในที่ทิ้ง ทั้งในบริเวณหมู่บ้านและพื้นที่ท่องเที่ยวทั้งหมด

Please keep clean on widely of tourism area

ภาพที่ 1.8 **แสดงรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบวิลเลย์ สเตย์ ในบริเวณบ้านแม่กลางหลวง**

ภาพที่ 1.9 **แสดงรูปแบบกิจกรรมการเดินป่าดูนกของบ้านผาหมอน**

ภาพที่ 1.10 **แสดงรูปแบบการจัดบริการที่พักแบบโฮม สเตย์ ของบ้านอ่างกาน้อย**

ภาพที่ 1.11 **แสดงการจัดบริการเต้นท์และถุงนอนให้นักท่องเที่ยวเช่า**
รวมทั้งการบริการพื้นที่บริการหมู่บ้านสำหรับกางเต้นท์

ภาพที่ 1.12 แสดงลักษณะพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่ชาวบ้านแม่กลางหลวงร่วมกันสร้างขึ้นไว้ สำหรับแสดงวัฒนธรรมภูมิปัญญาดั้งเดิมของชนเผ่าและการบริการนักท่องเที่ยว
แสดงการจัดวางสิ่งของภายในศูนย์วัฒนธรรมปกาเก่อญอที่บ้านหนองหล่ม(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

6.2 การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว

จากผลการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นของแต่ละชมรมการท่องเที่ยวฯในแง่ของความสำเร็จในเชิงธุรกิจ ที่มีเป้าหมายเรื่องความคุ้มทุนแล้ว ในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวงเป็นชมรมเดียวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ในจำนวนที่สามารถสร้างรายได้ให้เห็นเด่นชัดที่สุด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสถานการณ์การท่องเที่ยวที่ผ่านมาประกอบ บ้านแม่กลางหลวงอาจตกอยู่ในสภาวะเดียวกันกับเพื่อนบ้านกลุ่มอื่น เนื่องจากความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการแอบแฝงเข้ากับการดำเนินการของกลุ่มสหกรณ์ฯ ที่มีอยู่เดิม ซึ่งได้รับการวางรากฐานการตลาดไว้แล้วอย่างมั่นคง

ดังนั้น จากโอกาสที่บ้านแม่กลางหลวงมีมากกว่าหย่อมบ้านอื่น ประกอบกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ชมรมการท่องเที่ยวทั้ง 4 กลุ่ม จึงได้ประชุมกันเพื่อร่วมแก้ไขและสร้างทางเลือกให้ตนเอง โดยการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวปกาเก่อญอขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตลอดจนร่วมใช้โอกาสที่กลุ่มแม่กลวงหลวงมีอยู่เป็นทุนเดิม

โดยการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวปกาเก่อญอ ได้แยกเป็น 2 เครือข่ายย่อยตามพื้นที่ตั้งกลุ่มบ้าน คือ กลุ่มบ้านแม่กลางหลวงและบ้านอ่างกาน้อย และกลุ่มบ้านผาหมอนและบ้านหนองหล่ม ซึ่งในการตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวสามารถแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

1) จัดการประชุมแกนนำชมรมการท่องเที่ยวทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อกำหนดพันธะสัญญาและหน้าที่ของเครือข่าย คือ

- ร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น
- ให้ความรู้ แก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ชาวบ้านปากาเก่อญอ ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่
- กำหนดมาตรฐานการบริการและประสานงานการท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่บ้านปากาเก่อญอ ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่
- สนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในชุมชนที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและชุมชน

2) เลือกตั้งกรรมการเครือข่ายเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงาน โดยกำหนดให้แต่ละชมรมส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นกรรมการเครือข่าย จำนวนชมรมฯ ละ 3 ราย และเลือกผู้ประสานงานเครือข่าย เพื่อรับผิดชอบการประสานงาน ส่งข่าวการท่องเที่ยวและกระจายนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวแต่ละชมรมฯ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดที่ทำการศูนย์การท่องเที่ยว

(สหกรณ์) บริเวณบ้านแม่กลางหลวงเป็นที่ทำการเครือข่ายฯ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงและกำหนดให้มีการประชุมเครือข่าย อย่างน้อย 1 ครั้ง/เดือน พร้อมการประชุมสมาชิกสหกรณ์การท่องเที่ยวเดิม

3) กำหนดมาตรฐานราคาค่าบริการการท่องเที่ยวของทุกชมรมฯ ให้อยู่ในอัตราเดียวกัน เพื่อป้องกันการตัดราคาและเพิ่มการกระจายนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งติดประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรให้แต่ละชมรมฯ ถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนี้

กิจกรรม	ค่าบริการ	หมายเหตุ
ค่าบำรุงสถานที่	20 บาท /คน	
ที่พักแบบโฮมสเตย์	100 บาท/คน	
ค่านำเดินป่า	250 บาท/กลุ่ม	กลุ่มละไม่เกิน 5 คน
ค่านำเดินป่าและดูนก	300 บาท/กลุ่ม	กลุ่มละไม่เกิน 5 คน
ค่าเข้าชมพิพิธภัณฑ์	100 บาท/กลุ่ม	กลุ่มละไม่เกิน 5 คน
ค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรม	100 บาท/กลุ่ม	กลุ่มละไม่เกิน 5 คน
ค่าร่วมชมการแสดงการรำดาบ	100 บาท/กลุ่ม	กลุ่มละไม่เกิน 5 คน
ค่าร่วมชมพิธีการอื่อทา	100 บาท/กลุ่ม	กลุ่มละไม่เกิน 5 คน
ค่าร่วมชมการแสดงเตหน่า	100 บาท/กลุ่ม	กลุ่มละไม่เกิน 5 คน
ค่าอาหารระหว่างร่วมกิจกรรม	50 บาท/มื้อ/คน	อาหาร 3 อย่างพร้อมข้าว
ค่าบริการรถโดยสาร	800 บาท/กลุ่ม/วัน	กลุ่มละไม่เกิน 5 คน จากที่ทำการเครือข่ายฯ – ยอดดอยอินทนนท์ – อ่างกา – กิ่วแม่ปาน – พระสถูปเจดีย์ – โครงการหลวง - เรือนประทับและสวนหลวงสิริภูมิ

กิจกรรม	ค่าบริการ	หมายเหตุ
Place maintenance	20 Baht /person	
Home stay	100 Baht/person	
Trekking tour	250 Baht/group	Not more than 5 persons/group
Bird watching	300 Baht/group	Not more than 5 persons/group
Museum tour	100 Baht/group	Not more than 5 persons/group
Cultural center tour	100 Baht/group	Not more than 5 persons/group
Seeing sword dance	100 Baht/group	Not more than 5 persons/group
Seeing traditional ethnic music	100 Baht/group	Not more than 5 persons/group
Auditioning music by Tana (ethnic's musical instrument)	100 Baht/group	Not more than 5 persons/group
Meal cost	50 Baht/time/person	3 types of food with rice
Car service	800 Baht/group/day	Not more than 5 persons/group from here to the peak of Inthanon mountain – AngKha – Mae Pan constrict area – Stupa –Royal project station – Royal Palace and Siribhum Royal Garden

นอกจากนั้นยังได้สรุปกิจกรรมการบริการนักท่องเที่ยวของแต่ละชมรมฯ ให้เกิดความชัดเจน ในความสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้จริง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละชมรมฯ และการประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มบ้าน ที่มีผลต่อการกระจายนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ดังนี้

กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวง

1. บริการที่พักแบบพักร่วมกับชาวบ้าน

   Home stay service

2. ศึกษาวิถีชีวิตร่วมกับชาวบ้าน

   Learning the indigenous cultural and agriculture system.

3. เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หมู่บ้าน

   Visiting ethnic museum.

4. ดื่มกาแฟสูตรกะเหรี่ยง ที่ท่านสามารถร่วมคั่วและบดได้ด้วยตนเอง

   Teasting Karen Coffee that you can roast and grill by yourself.

5. ชมแปลงพืชผักและไม้เมืองหนาว เช่น ลิลี่ เยอร์บีร่า สตอรเบอรี่ ซูกินี่

   To enjoy the vegetable and flower garden (Lily strawberry pumkin etc.)

6. เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและผลผลิตทางการเกษตรจากแปลง

   Purchasing the Local craft and fresh agricultural product from villager garden.

7. เดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ

   Learning the nature with the local guild by Trekking Tour.

กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านอ่างกาน้อย

1. บริการที่พักแบบพักร่วมกับชาวบ้าน

   Home stay service

2. ศึกษาวิถีชีวิตร่วมกับชาวบ้าน

   Learning the indigenous cultural and agriculture system.

3. ชมแปลงพืชผักและไม้เมืองหนาว เช่น ลิลี่ เยอร์บีร่า สตอรเบอรี่ ซูกินี่

   To enjoy the vegetable and flower garden

4. เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและผลผลิตทางการเกษตรจากแปลง

   Purchasing the Local craft and fresh agricultural product from villager garden.

5. เดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ

   Learning the nature with the local guild by Trekking Tour.

กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านหนองหล่ม

1. ศึกษาวิถีชีวิตร่วมกับชาวบ้าน

   Learning the indigenous cultural and agriculture system.

2. เยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมของหมู่บ้านชาวปากาเก่อญอ และการสาธิตศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

   Visiting the Karen village's cultural center and looking for arts and native living.

3. ชมแปลงพืชผักไม้เมืองหนาว และเลือกซื้อจากแปลงปลูก

   To enjoy the vegetable and flower garden and purchase the fresh product from villager garden.

3. ชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ผ้าทอมือลวดลายกระเหรี่ยง

   Looking and purchasing the Local craft and Karen cloth weaving.

5. เดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ

   Learning the nature with the local guild by Trekking Tour.

กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านผาหมอน

4. บริการที่พักแบบพักร่วมกับชาวบ้าน

   Home stay service

5. ศึกษาวิถีชีวิตร่วมกับชาวบ้าน

   Learning the indigenous cultural and agriculture system.

6. เยี่ยมชมสวนสมุนไพรและสรรพคุณท้องถิ่น

   Visiting herb garden and learning local utility.

7. ชมแปลงพืชผักและไม้เมืองหนาว เช่น ลิลี่ เยอร์บีร่า สตอรเบอรี่ ซูกินี่

   To enjoy the vegetable and flower garden (Lily strawberry pumkin etc)

8. เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและผลผลิตทางการเกษตรจากแปลง

   Purchasing the Local craft and fresh agricultural product from villager garden.

6. เดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติและดูนกประจำถิ่นที่สวยงาม

   Learning the nature and Local bird watching with the local guild by Trekking Tour.

7. นวดแผนโบราณตามตำราชาวกะเหรี่ยง

   Massage in Karen Tradition .

ซึ่งกิจกรรมที่ผ่านมาของเครือข่ายกปกาเก่อญอมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัยการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรให้ชุมชนผ่านการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในหมู่บ้าน ที่มีรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาอยู่ภายใต้ขอบเขตของการนำไม่ทำลายสภาพสิ่งแวดล้อมเดิมในชุมชน ที่ชาวบ้านแต่ละกลุ่มบ้านร่วมพัฒนาและดำเนินการเอง ส่งผลให้ชาวบ้านได้มีบทบาทและร่วมจัดการระบบการท่องเที่ยวและทรัพยากรในพื้นที่ของตนเองได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ที่นำไปสู่การแสวงหาแนวทางการรักษาและป้องกันการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติให้ได้มากที่สุด

อย่างไรก็ตามเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นเป็นเพียงเครือข่ายภายในกลุ่มบ้านเท่านั้น แต่สำหรับการดำเนินเครือข่ายให้เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานและชุมชนภายนอกที่เกี่ยวข้องด้วย อาทิเช่น ที่ทำการอุทยานดอยอินทนนท์ มูลนิธิโครงการหลวง สำนักงานสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น บริษัททท่องเที่ยวต่าง ๆ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน ดังปรากฏในแผนภาพต่อไปนี้

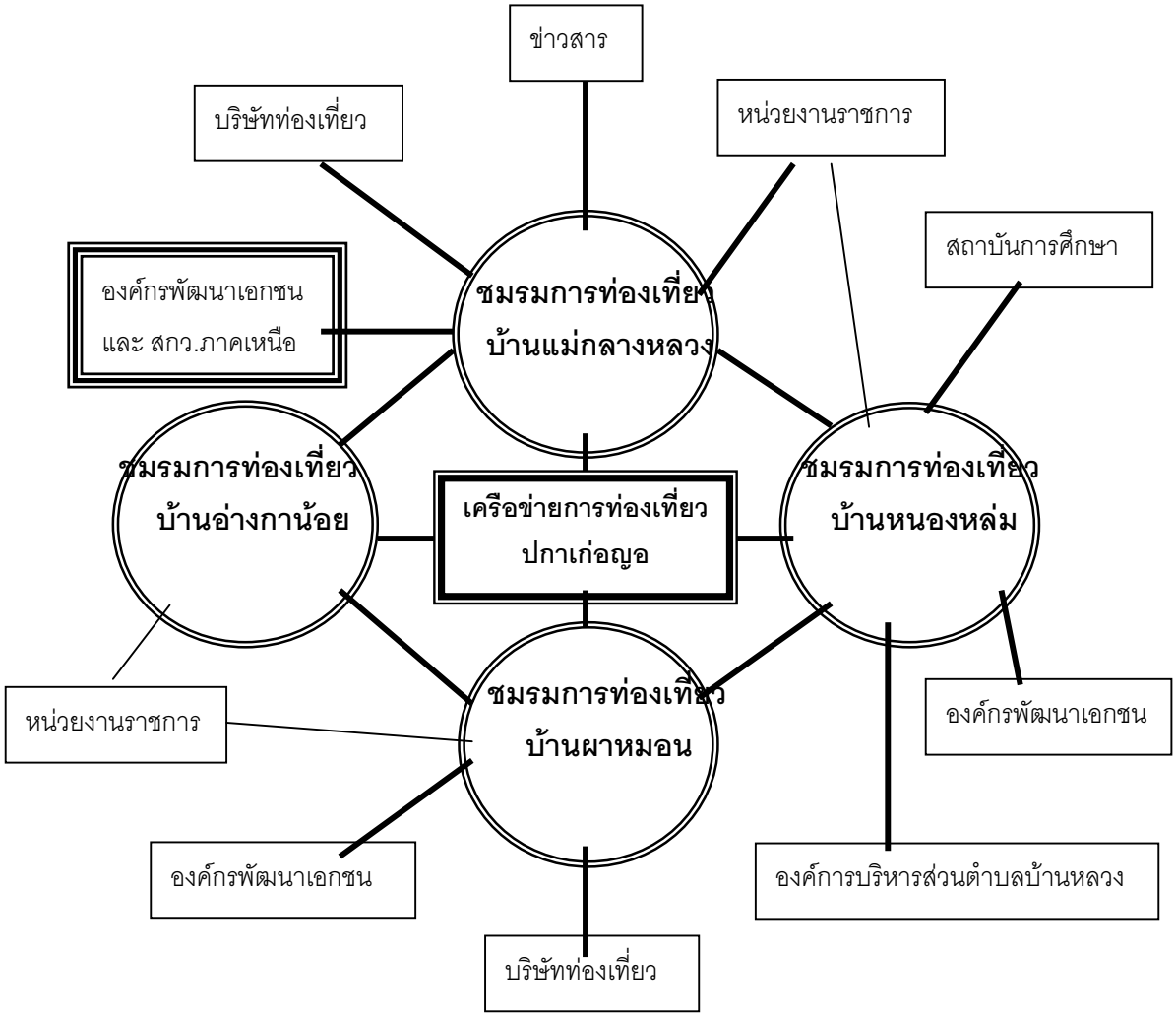

หมายเหตุ ——— มีการติดต่อประสานงานกันอย่างชัดเจน

_____ ยังมีการติดต่อประสานงานกันไม่ชัดเจน

แผนภูมิที่ 5 แสดงความสัมพันธ์เครือข่ายการท่องเที่ยวปกาเก่อญอระหว่างชุมชนทั้ง 4 กลุ่มบ้านและภายนอก

โดยผลของการดำเนินงานในรูปเครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ฯ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาศักยภาพของชมรมฯ ได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ระหว่างพื้นที่การท่องเที่ยวอื่นๆ การตลาดและการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการอบรมทักษะทางการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น

การพัฒนาความรู้ด้านวิชาการ จากการสัมมนาและแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับพื้นที่การท่องเที่ยวอื่น

- การได้รับคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ศึกษาในโครงการทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น : การศึกษากลุ่มประชาคม(Civil group) ภาคเหนือตอนบน กรณีจังหวัดเชียงใหม่ โดยได้เข้าร่วมการสัมมนาวิชาการ เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปรายงานการศึกษา
- การร่วมงานสัมมนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค
- ประธานเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ได้รับคัดเลือกและเชิญเป็นวิทยากรบรรยายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ให้แก่กลุ่มการท่องเที่ยวพื้นที่อื่นๆ

การอบรมทักษะการบริการการท่องเที่ยว

- ส่งตัวแทนชาวบ้านแต่ละชมรมร่วมอบรมไกด์ท้องถิ่น ของสถานีวิจัยโครงการหลวงดอยอินทนนท์ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ส่งตัวแทนแม่บ้านในแต่ละชมรมร่วมอบรมทอผ้า ของสถานีวิจัยโครงการหลวงดอยอินทนนท์ เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
- ชาวบ้านผู้สนใจร่วมฝึกฝนภาษาอังกฤษพื้นฐานสำหรับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว โดยกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ(ecotourism and environmental concernvation)

การรับเงินทุนสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- ชมรมการท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มบ้าน เสนอโครงการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมูลนิธิโครงการหลวง ผ่านสถานีวิจัยโครงการหลวงดอยอินทนนท์ 3 โครงการ คือ

  1) โครงการปรับปรุงเส้นทางเดินป่า 3 เส้นทาง จำนวนเงิน 5,400.- บาท ได้แก่ บ้านอ่างกาน้อยถึงน้ำออกรู บ้านอ่างกาน้อยถึงผากาน้อย และบ้านผาหมอนถึงถ้ำผาหมอนใหม่

  2) โครงการตกแต่งพิพิธภัณฑ์ปกาเก่อญอบ้านแม่กลางหลวง จำนวน 6,100.- บาท

  3) โครงการตกแต่งศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน บ้านหนองหล่ม จำนวน 6,100.- บาท

- การได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากสโมสรโรตารี่เชียงใหม่ และโครงการพัฒนาที่ราบสูงไทย – เยอรมัน เพื่อพัฒนาสิ่งก่อสร้างสาธารณะรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านหนองหล่ม
- การได้รับงบประมาณในการปรับปรุงสภาพถนนจากองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านหลวง

การเป็นพื้นที่ตัวอย่างรองรับการศึกษาดูงาน

- โดยเฉพาะในกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่อยู่ในการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค ที่ได้เข้ามาใช้พื้นที่ชมรมการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวงเป็นพื้นที่ศึกษาวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น กลุ่มการท่องเที่ยวบ้านแม่กำปอง กลุ่มชาวบ้านบ้านอุ้มผางคี และกลุ่มชาวบ้านแม่แฮน้อย อำเภอแม่แจ่ม เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีกลุ่มคริสจักรความหวังใหม่ที่ได้ขอใช้สถานที่บ้านแม่กลางหลวงเป็นสถานที่ศึกษาดูงานการพัฒนาการท่องเที่ยวฯ

จากการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวปกาเก่อญอ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นมีส่วนช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษาเป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยเฉพาะในแวดวงกลุ่มวิชาการและกลุ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือเป็นการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นระหว่างเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ กับภายนอกชุมชน ส่วนการประสานงานและช่วยเหลือกันเองในชมรมการท่องเที่ยวทั้ง 4 กลุ่ม พบว่าได้มีการพยายามประชาสัมพันธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวกลุ่มบ้านอื่น ที่มิใช่ชมรมบ้านแม่กลางหลวง อีกทั้งยังได้จัดนักท่องเที่ยวกระจายไปยังพื้นที่บ้านอื่น แต่อย่างไรก็ตามผลที่ได้รับ

อาจไม่เป็นที่พอใจมากนัก เนื่องจากการเข้าพักของนักท่องเที่ยวย่อมขึ้นอยู่กับความสมัครใจที่จะเลือกใช้พื้นที่ใด อีกทั้งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักเลือกที่จะพักในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวง ถึงแม้ว่าเป็นการพักแบบโฮม สเตย์ ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากเส้นทางการเดินทางเข้าหมู่บ้านอื่นค่อนข้างไกลจากถนนหลักและสัญจรได้ลำบากในช่วงฝน และยังพบปัญหาบ้านที่เปิดบริการที่พักมีจำนวนหลังไม่เพียงพอกับความต้องการเข้าพัก เช่น กรณีการออกค่ายของนักศึกษา เป็นต้น ส่วนกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเดินป่า ดูนกของกลุ่มบ้านอื่น ได้มีนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าร่วม โดยเป็นทางเลือกที่หลากหลายขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ภาพที่ 1.14 **แสดงการสอนภาษาอังกฤษสำหรับสื่อสารกับนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ** (TEC)

6.3 สถานการณ์การดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

การดำเนินงานของชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละกลุ่มบ้านปัจจุบันยังอยู่ระหว่างการทดลองปฏิบัติการ ตามแนวทางและรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันตามศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชาวบ้าน ที่สามารถวิเคราะห์ผลการดำเนินการจากแผนที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าเมื่อการพัฒนาได้ผ่านไปเป็นเวลา 1 ปี หรือ 1 รอบของฤดูการท่องเที่ยวในพื้นที่ดอยอินทนนท์ ดังนี้

1. บ้านแม่กลางหลวง

ในช่วงที่ผ่านมากลุ่มบ้านแม่กลางหลวงมีข้อได้เปรียบทางการตลาดที่สุด เนื่องจากได้เริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจนเป็นที่รู้จักมาก่อนกลุ่มบ้านอื่น อีกทั้งยังมีความคุ้นเคยกับการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว จึงก่อให้เกิดการร่วมมือกันของชาวบ้านได้โดยง่าย ถึงแม้ว่าการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์จะเกิดขึ้นล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้ก็ตาม

สำหรับการดำเนินการจัดตั้ง ได้มีการจัดประชุมชาวบ้านเพื่อกำหนดพื้นที่การก่อสร้างและรูปแบบอาคารพิพิธภัณฑ์ โดยการก่อสร้างอาศัยวิธีการลงแขก รวมทั้งช่วยกันจัดเตรียมสิ่งของและความรู้ที่จะนำมาจัดแสดงได้จากการบริจาค หยิบยืม หรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่ตามรูปแบบเดิม จากความร่วมมือของชาวบ้านในชุมชน

ส่วนการเปิดแสดงให้นักท่องเที่ยวเข้าชม จะเปิดตู้รับบริจาคแทนการจัดเก็บค่าเข้าชมตามที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าชุมชนยังไม่มีความพร้อมในการจัดอาสาสมัครเข้าบรรยายและประจำอยู่ในพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งต้องการสังเกตท่าทีของนักท่องเที่ยวเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน ซึ่งจากการเปิดแสดงมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าชมบ้างตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในบริเวณสหกรณ์การท่องเที่ยวเดิม นอกจากนั้นยังมีผู้ขอเช่าสิ่งของที่จัดแสดงเพื่อนำไปใช้ในการถ่ายภาพยนต์ ส่งผลให้ชุมชนได้รับรายได้อีกทางหนึ่ง ที่ถือได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มบ้านแม่กลางหลวงประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการร่วมมือของชุมชน การเกิดกระบวนการเรียนรู้ในวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อย่างไรก็ตามชมรมฯ ได้พบกับปัญหาเรื่องของที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ที่อยู่ห่างจากที่พักมากเกินไป จึงไม่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควรและยังยากแก่การเดินทางเข้าชมในช่วงฤดูฝน ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวชมรมที่นำโดยนายสมศักดิ์ คีรีภูมิทอง ที่เริ่มมีความสนใจในธุรกิจกาแฟอันเป็นพืชที่ชาวบ้านนิยมปลูกแซมไว้ตามสวนบริเวณบ้านที่อาศัย มาใช้เป็น

สินค้าดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยได้ทดลองผลิตเป็นกาแฟสดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวบริเวณที่ทำการชมรมฯ(สหกรณ์การท่องเที่ยวเดิม) จึงได้ตัดสินใจสร้างศาลากาแฟในบริเวณใกล้ๆ พิพิธภัณฑ์ เพื่อเสริมความน่าสนใจของพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเดินแวะขึ้นมาในบริเวณดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของชมรมให้สามารถแก้ไขปัญหาและพึ่งพาตนเองโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บ้านอ่างกาน้อย

สำหรับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มบ้านอ่างกาน้อยหลังการพัฒนาตามขั้นตอน

- สำรวจอาสาสมัครที่ต้องการรับนักท่องเที่ยวเข้าพักในบ้าน
- จัดเตรียมครัวเรือน โดยเตรียมที่นอน ห้องน้ำ ความสะอาดในบ้านเรือน และการให้ความรู้ด้านบริการและอาหาร
- จัดซื้อเต้นท์และถุงนอน โดยใช้เงินของหมู่บ้าน
- บริการให้เช่าที่พักในอัตรา 150 บาท/คน ค่าอาหาร 50 บาท/คน/มื้อ

แต่เนื่องจากการเดินทางเข้าหมู่บ้านในฤดูฝนไม่สะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่นิยมเลือกพักในบ้านอ่างกาน้อย เมื่อมาติดต่อในจุดบริการนักท่องเที่ยวหรือที่ทำการชมรมการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวง ที่ใช้เป็นศูนย์ประสานงานและจ่ายนักท่องเที่ยวตามความต้องการพักของนักท่องเที่ยวเอง ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ไม่แตกต่างจากบ้านแม่กลางหลวง นักท่องเที่ยวจึงเลือกที่จะพักแรมในจุดบ้านแม่กลางหลวงซึ่งเป็นที่รู้จักมากกว่า

ดังนั้น การเปิดให้บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านอ่างกาน้อย จึงยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปค้างแรม จะพบได้แต่ลักษณะของการเดินสำรวจธรรมชาติท่องเที่ยวตามเส้นทางเดินป่าเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากบ้านแม่กลางหลวงและบ้านอ่างกาน้อยเป็นกลุ่มบ้านที่ใกล้ชิดกัน เห็นได้จากชาวบ้านอ่างกาน้อยหลายรายที่เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การท่องเที่ยวเดิมและยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ การแก้ไขปัญหาที่เกิดกับชมรมการท่องเที่ยวของบ้านอ่างกาน้อยได้แก้ไขโดยการนำอุปกรณ์การพักแรม เช่น เต้นท์ มาฝากบริการให้นักท่องเที่ยวเช่า ซึ่งปรากฏผลดีขึ้นกว่าเดิม ทางชมรมการท่องที่ยวบ้านอ่างกาน้อยจึงได้ระดมทุนเพิ่มจากชาวบ้าน เพื่อนำไปจัดซื้อเต้นท์เพิ่มเพื่อนำมาให้บริการนักท่องเที่ยวในบริเวณบ้านแม่กลางหลวงแทน

3. บ้านผาหมอน

การดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในบ้านผาหมอนมีขั้นตอน ดังนี้

- จัดเตรียมเครื่องนอนสำหรับนักท่องเที่ยว ให้แก่ครอบครัวที่เข้าชมรมฯ จำนวน 10 ครอบครัว ๆ ละ 2 ชุด โดยชมรมฯและเจ้าบ้านรับผิดชอบค่าใช้จ่ายฝ่ายละ 1 ชุด
- จัดซื้อเต้นท์ จำนวน 5 หลัง พร้อมถุงนอน จำนวน 10 ชุด รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่กางเต้นท์ในบริเวณหมู่บ้าน (อยู่ระหว่างดำเนินการ)
- จัดประชุมสมาชิกเพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริการและการรักษาความสะอาดในบริเวณบ้านเรือนและชุมชน
- เปิดให้บริการที่พักแบบโฮม สเตย์ โดยรายได้ที่ได้รับจากการเข้าพักแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ เจ้าบ้าน 80%ศูนย์เด็กเล็ก 10%และชมรมฯ 10%
- ส่วนรายได้จากการเช่าเต้นท์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนเช่นกัน คือ ศูนย์เด็กเล็ก 80% ชาวบ้านผู้ดูแลและให้การบริการ 25 % และชมรมฯ 25%

สำหรับการดำเนินการบริการนักท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาพักแรมในชุมชนเป็นครั้งคราว ในลักษณะกลุ่มทัวร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเดินป่าดูนก ที่เคยเข้ามาท่องเที่ยวแล้วในปีท่องเที่ยวที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามการเข้าพักยังไม่กระจายออกจากกลุ่มชาวบ้านที่ได้รับการพัฒนาทักษะนำเดินป่าดูนกตาม “โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตภาคเหนือ เรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของนกของ ปกาเกอะญอ ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์” ซึ่งสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสาขาภาคเหนือ เมื่อปี พศ. 2542 เนื่องจากหลังจากการเดินป่าดูนกที่ถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ผู้นำทางดูนกมักนำชาวบ้านพักค้างแรมในรูปแบบโฮมสเตย์ที่บ้านพักของตน และไม่ได้นำรายได้ที่ได้รับแบ่งให้แก่ชุมชนดังข้อตกลงที่ทางชมรมฯ ได้กำหนดไว้

เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในบ้านผาหมอน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหมู่บ้านใหญ่ การร่วมมือทำกิจกรรมใดๆ จึงเกิดขึ้นอย่างตัวใครตัวมันมากกว่าการดำเนินการเพื่อส่วนรวม นอกจากนั้นชาวบ้านบางส่วนยังไม่มั่นใจต่อการร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากที่ผ่านมานักท่องเที่ยวที่เข้ามาเดินป่าดูนกได้นำสารเสพติดเข้ามาเสพในหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านเสื่อมเสียชื่อเสียและถูกมองว่าเป็นหมู่บ้านที่ไม่ปลอดภัยจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นชนเผ่าเดียวกันหรือทำให้หมู่บ้านเกิดความรู้สึกแปลกแยกจากหมู่บ้านอื่นนั่นเอง

4. บ้านหนองหล่ม

บ้านหนองหล่มได้ดำเนินการจัดสร้างศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่า ซึ่งประสบปัญหาการดำเนินงานทุกระยะ เนื่องจากรูปแบบของอาคารที่ชาวบ้านต้องการ จำเป็นต้องใช้วัสดุการก่อสร้างที่ซื้อหาได้เฉพาะในเมือง ที่ต้องมีการขออนุญาตขนย้ายขึ้นมาก่อสร้างในหมู่บ้าน ที่ทำให้เกิดการล่าช้า และยังต้องใช้ต้นทุนในการก่อสร้างที่สูงกว่าเงินออมที่ชาวบ้านรวบรวมได้ ถึงแม้ว่าการก่อสร้างจะเป็นการลงแขกที่ไม่ต้องจ่ายค่าจ้างแรงงานก็ตาม ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ทางชมรมฯ จำเป็นต้องทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การก่อสร้างจึงสำเร็จได้ โดยในขณะนี้อยู่ในระหว่างการรวบรวม จัดหาอุปกรณ์และสิ่งของตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อนำมาจัดแสดง ตลอดถึงเตรียมข้อมูลและบุคลากรเพื่อดูแลศูนย์ฯ ดังกล่าว ที่ชมรมฯ ได้วางเป้าหมายไว้ให้เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าศูนย์วัฒนธรรมจะไม่ได้เปิดบริการนักท่องเที่ยวในช่วงการท่องเที่ยวที่ผ่านมา แต่ชุมชนก็ได้เปิดบริการที่พักให้แก่นักท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนที่เข้ามาพักแรม ตามกำหนดเวลาซึ่งชุมชนได้ต้อนรับเป็นประจำทุกปี

จากการดำเนินการท่องเที่ยวในช่วงเริ่มต้นเห็นได้ว่ามีชมรมบ้านแม่กลางหลวงเท่านั้นที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเนื่องจากประวัติทางการท่องเที่ยวดังได้กล่าวมาแล้ว ตลอดจนในกลุ่มบ้านอื่น ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยังมีความพร้อมทั้งในด้านสถานที่และการประชาสัมพันธ์ไม่มากเท่าที่ควร แต่สำหรับในการดำเนินการโดยอาศัยองค์ความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และการร่วมมือกันของชาวบ้านต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ถือได้ว่ามีความสำเร็จในระดับหนึ่ง

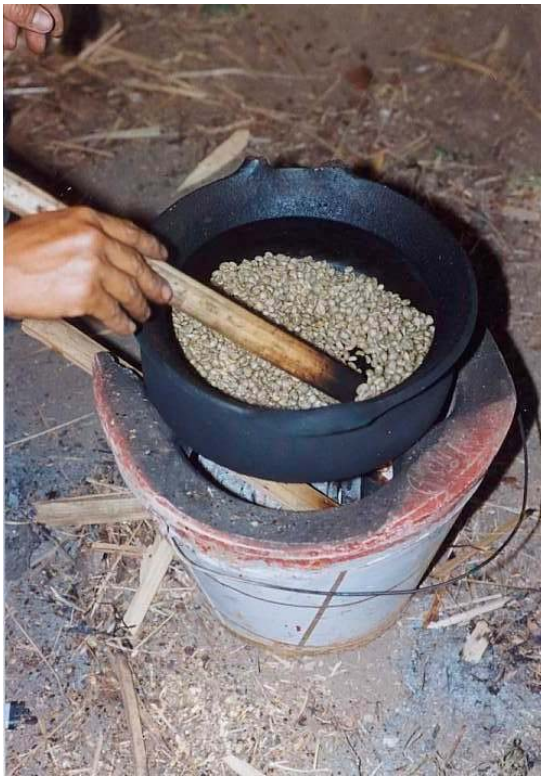

ภาพที่ 1.15 แสดงความก้าวกน้าทางการท่องเที่ยวฯในบ้านแม่กลางหลวง ที่มีการผลิตกาแฟสุตรกะเหรี่ยงขึ้นโดยใช้ผลิตผลในชุมชน เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน

6.4 การประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

สำหรับการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่โครงการ หลังการนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ โดยแยกดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มบ้าน ได้จัดแบ่งการประเมินออกเป็น 3 กลุ่ม ตามกลุ่มผู้รับการประเมิน ได้แก่

1. กลุ่มแกนนำในชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับจากการพัฒนาโครงการ ความสามารถในการบริหารจัดการด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องภายหลังสิ้นสุดโครงการ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และความสามารถในการพัฒนาและปรับปรุงโครงการให้มีศักยภาพ อันนำไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งการนำความรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปประยุกต์ใช้รักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งในการประเมินได้อาศัยการออกติดตามการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละชมรมฯ เป็นระยะ ๆ ประกอบการจัดกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อยในกลุ่มแกนนำทั้ง 4 กลุ่มบ้าน เพื่อประเมินการดำเนินงานของกลุ่มแกนนำโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน ความคิดเห็น รวมทั้งการสัมภาษณ์ภายใต้โครงสร้างคำถามการประเมินที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบ คือ

1.1 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งในลักษณะของการเข้าร่วมด้วยตนเองของแกนนำและการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการโดยไม่ใช้ความคิดของกลุ่มแกนนำครอบงำความคิดของชาวบ้าน ซึ่งจากการประเมินสามารถสรุปได้ว่า แกนนำในทุกชมรมมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชมรมของตนเองอย่างชัดเจนในทุกขั้นตอน โดยอาศัยการประชุมคณะกรรมการชมรมฯ เพื่อค้นหาข้อสรุปในการดำเนินการใดๆ ส่วนการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมในการจัดการนั้น ชมรมการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวง มีการดำเนินงานที่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมของชุมชนมากที่สุดในทุกขั้นตอน ทั้งในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการพัฒนา วางแผนการดำเนินงาน และการร่วมกันก่อสร้างและจัดแต่งพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งการร่วมรับรู้และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับรายได้ที่ได้รับจากการบริการทั้งหมดก็จะเก็บไว้เป็นกองทุนในหมู่บ้าน ที่ต่างจากในกลุ่มบ้านอื่นที่กลุ่มแกนนำจะมีบทบาทเหนือกว่าชาวบ้านอย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องจากความลังเลและไม่แน่ใจต่อการร่วมลงทุนพัฒนาการท่องเที่ยวประกอบกับรูปแบบของการท่องเที่ยวมีลักษณะได้ผลประโยชน์ที่จัดสรรแก่

เจ้าบ้านที่ร่วมกิจกรรมเป็นรายบุคคล ดังนั้นโอกาสการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจึงกระจุกอยู่ในส่วนของสมาชิกชมรมฯ และกลุ่มแกนนำ เห็นได้จากชาวบ้านที่มีบทบาทชมรมฯ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรมไม่ใช่ชุมชนทั้งหมด ดังนั้นการพัฒนาที่เกิดขึ้นชาวบ้านจึงมีเพียงส่วนร่วมรับรู้และยอมรับในรูปแบบที่ถูกพัฒนาขึ้นแต่ไม่ได้มีส่วนในการวางแผน จัดการ ลงทุนหรือรับผลประโยชน์อย่างแท้จริง

1.2 องค์ความรู้ใหม่ของแกนนำที่ได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ความรู้และทัศนคติที่แกนนำมีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่ามีความชัดเจนและสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานหรือไม่อย่างไร จากการสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ กลุ่มแกนนำทุกคนมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐาน และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้เป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากการยอมรับระบบตลาดและผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว ส่งผลให้กรอบการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่ละชุมชนเริ่มมีเป้าหมายเพื่อรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นโดยละเลยการรักษาสถานการณ์การท่องเที่ยวให้สามารถปกป้องสภาพวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในระบบนิเวศและการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาจึงมีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ดั้งเดิม เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

1.3 ศักยภาพของแกนนำในการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาไปปฏิบัติและความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ภายหลังโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวสิ้นสุดสัญญา หรือการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกชุมชนใด ๆ จากความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการ พบว่าชมรมการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวงและชมรมบ้านอ่างกาน้อย สามารถแก้ไขปัญหานักท่องเที่ยวไม่เข้าใช้บริการได้และยังได้มีการพัฒนาต่อยอดเพิ่มจากการวางแผนไว้เดิม จึงมีแนวโน้มว่าจะสามารถดำเนินการท่องเที่ยวต่อไปได้ภายหลังสิ้นสุดโครงการ โดยเฉพาะชมรมฯบ้านแม่กลางหลวงที่มีการพัฒนากิจกรรมบริการและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากวัตถุดิบใน

ชุมชน เช่น การสร้างชุ้มกาแฟสดและผลิตกาแฟสดจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนชมรมการท่องเที่ยวบ้านหนองหล่มและบ้านผาหมอน ที่เกิดปัญหานักท่องเที่ยวเช่นกันนั้น พบว่าทั้งสองชมรมฯ ไม่ได้มีการแก้ไขปัญหา และเกิดความไม่มั่นใจต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ว่าจะสามารถเกิดขึ้นได้จริง

2. ชาวบ้านทั่วไปในชุมชน

การประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนจากความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการพัฒนาโครงการ ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยอาศัยการสำรวจจากแบบสอบถามแสดงได้ ดังนี้

2.1 *ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ* ผลการสำรวจชาวบ้านทั้ง 4 กลุ่มบ้าน พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเที่ยวชมธรรมชาติและเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ จำนวนร้อยละ 66.00 , 56.10 และ52.00 ตามลำดับ ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงสรุปได้ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นอกจากนั้นชาวบ้านร้อยละ 67.2 เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นมีส่วนช่วยให้ตนเองได้รับความรู้เชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มบ้านแม่กลางหลวง บ้านอ่างกาน้อย และบ้านหนองหล่ม มีชาวบ้านที่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นในจำนวนที่สูงกว่าครึ่ง คือร้อยละ 90.70 86.80 และ 76.80 ตามลำดับ ยกเว้นในกลุ่มบ้านผาหมอนที่มีชาวบ้านเพียงร้อยละ 33.33 เท่านั้นที่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้น่าจะเกิดจากการสามารถในการขยายผลของแกนนำและความสนใจของชาวบ้านอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งพื้นฐานการท่องเที่ยวที่ยังปรากฏความขัดแย้งให้เห็นอย่างชัดเจน โดยชาวบ้านที่ได้รับความรู้ร้อยละ 38.10 ทราบจากการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน ร้อยละ 26.20 ทราบจากการพูดคุยกันในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ร้อยละ 19.00 ทราบจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ และจำนวนร้อยละ 14.30 ทราบจากการขยายผลของแกนนำ ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ มีจำนวนมากกว่าผู้ที่ได้ข้อมูลจากการขยายผลของแกนนำ ที่ชี้ได้ว่าผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมบางส่วนไม่ได้นำความรู้และข้อมูลที่ได้รับจากโครงการฯไปถ่ายทอดและขยายผลแก่ชาวบ้าน

แต่อย่างไรก็ตามสำหรับในภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มบ้านแล้ว ชาวบ้านจะได้รับความรู้จากการร่วมประชุมหมู่บ้านและการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโครงการฯ รวมทั้งจากการขยายผลของแกนนำในจำนวนร้อยละ 57.40 , 36.90 และ 32.40 ตามลำดับ โดยบ้านแม่กลางหลวงและบ้านอ่างกาน้อย เป็นกลุ่มบ้านที่

ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ข้อมูลความรู้จากการประชุมหมู่บ้านและการขยายผลของแกนนำ ที่แสดงให้เห็นบทบาทของแกนนำต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ชัดเจน ส่วนบ้านหนองหล่มชาวบ้านทราบข้อมูลจากการประชุมหมู่บ้านและการร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ พบเพียงบางส่วนที่ทราบข้อมูลจากการขยายผลของแกนนำเช่นเดียวกันกับบ้านผาหมอน

2.2 การมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าชาวบ้านร้อยละ 67.20 ทราบว่าได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในหมู่บ้าน โดยการสนับสนุนของ สกว. ในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งบ้านแม่กลางหลวง บ้านอ่างกาน้อยและบ้านผาหมอน ชาวบ้านร้อยละ 90.70 82.70 และ 92.60 ทราบถึงการพัฒนาโครงการฯ ยกเว้นในกลุ่มบ้านผาหมอนที่มีชาวบ้านเพียง ร้อยละ 47.40 เท่านั้นที่ทราบว่ามีโครงการฯ ในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง

โดยในภาพรวมของทั้ง 4 กลุ่มบ้าน ชาวบ้านร้อยละ 60.90 ทราบรายละเอียดของโครงการฯ (บ้านแม่กลางหลวง ร้อยละ 76.70 บ้านอ่างกาน้อย ร้อยละ 75.50 บ้านหนองหล่ม ร้อยละ 76.80 และบ้านผาหมอน 28.20) และจำนวนร้อยละ 85.80 เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน โดยชาวบ้านที่พร้อมจะให้ความร่วมมือเมื่อกลุ่มแกนนำต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนามีจำนวนร้อยละ 89.50 (บ้านแม่กลางหลวง ร้อยละ 95.10 บ้านอ่างกาน้อยทั้งหมด บ้านหนองหล่ม ร้อยละ 89.90 และบ้านผาหมอน 62.20) ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นสาเหตุการเข้าร่วมโครงการของชาวบ้านสรุปได้ 5 ประเด็น คือ

1) เล็งผลประโยชน์ในด้านรายได้และอาชีพจากการท่องเที่ยว
2) ต้องการเรียนรู้และหาประสบการณ์ใหม่ๆ
3) เป็นเรื่องของชุมชนส่วนรวม
4) อยากให้นักท่องเที่ยว/คนภายนอกได้เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างถูกต้อง
5) ถูกปิดกั้นการทำมาหากินจนต้องหาอาชีพใหม่ทดแทนการทำไร่หมุนเวียน

นอกจากนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่โดยเฉพาะในบ้านแม่กลางหลวงและบ้านอ่างกาน้อยยังทราบความเคลื่อนไหวของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน และเห็นด้วยต่อการพัฒนาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเต็มใจให้ความสนับสนุนหากมีโอกาส ส่วนข้อมูลที่ได้จากบ้านหนองหล่มและผาหมอนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าภายในชุมชนมีความขัดแย้งกันระหว่างแกนนำชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการและลูกบ้าน

เนื่องจากชาวบ้านจำนวนมากที่ไม่ต้องการให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว และยังไม่เต็มใจเข้าร่วมโครงการ โดยให้เหตุผลไว้ ดังนี้

- ยังไม่รู้วัตถุประสงค์โครงการที่ชัดเจน
- การท่องเที่ยวอาจส่งผลเสียต่อชุมชน(ขยะเพิ่มขึ้นและวัฒนธรรมเปลี่ยนไป)
- ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นไม่กระจายในชุมชนอย่างทั่วถึง
- การท่องเที่ยวรบกวนความเป็นส่วนตัวของชาวบ้าน
- ยังไม่มีความพร้อมเรื่องเวลา

สอดคล้องกับข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโครงการฯ จากการสำรวจมีชาวบ้านเพียงร้อยละ 31.30 เท่านั้นที่เคยร่วมกิจกรรมอบรมและศึกษาดูงานกับโครงการฯ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและศึกษาดูงานส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มแกนนำและชาวบ้านที่มีความสนใจอย่างแท้จริงเท่านั้น เห็นได้ชัดในกลุ่มบ้านหนองหล่มที่มีผู้เคยร่วมกิจกรรมนี้กับโครงการฯ เพียงร้อยละ 7.50 เท่านั้น เช่นเดียวกันกับการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาในโครงการฯ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การจัดการประชุมกลุ่ม ซึ่งพบว่ามีชาวบ้านถึงจำนวนร้อยละ 50.80 ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเลย ส่วนที่เข้าร่วม 1-2 ครั้ง , 3-4 ครั้ง และ5 ครั้งขึ้นไป พบเพียงร้อยละ 39.2 , 7.5 และ2.5 เท่านั้น สำหรับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นบิดาในครอบครัวนั้นๆ คิดเป็นร้อยละ 70.42

โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกับแกนนำชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้านมีส่วนร่วมในลักษณะที่แตกต่างกัน

- บ้านแม่กลางหลวง จำนวนร้อยละ 29.50 และ 23.20 เป็นแรงงานการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์และร่วมบริจาคสิ่งของเครื่องใช้สำหรับแสดง ตามลำดับ
- บ้านอ่างกาน้อย จำนวนร้อยละ 26.80 และ 19.70 เป็นแรงงานการก่อสร้างพัฒนาสถานที่และบริการอาหารระหว่างการดำเนินการพัฒนา ตามลำดับ
- บ้านหนองหล่ม จำนวนร้อยละ 49.20 และ 32.80 เป็นแรงงานการก่อสร้างศูนย์วัฒนธรรมและร่วมบริจาคสิ่งของเครื่องใช้สำหรับแสดง ตามลำดับ
- บ้านผาหมอน จำนวนร้อยละ 36.00 และ16.30 ให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินการและเป็นตัวแทนชาวบ้านร่วมกิจกรรมอื่นในโครงการฯ แทนแกนนำ ตามลำดับ

ซึ่งบทบาทที่ปรากฏจะสอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมที่แต่ละบ้านได้กำหนดไว้ อีกทั้งยังบ่งบอกลักษณะการดำเนินงานในลักษณะกลุ่มของแต่ละบ้านได้ รวมทั้งบทบาทการมีส่วนรวมของชาวบ้านต่อการพัฒนา

3. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในโครงการ

โดยการประเมินในประเด็นของลักษณะการเข้าถึงโครงการฯ ความพึงพอใจในการเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่และการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน ตลอดจนการได้รับความรู้ความเข้าใจในระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สื่อให้ทราบถึงการได้รับความรู้เชิงนิเวศจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ที่แยกได้ ดังนี้

3.1 ลักษณะของนักท่องเที่ยว

พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการฯ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน และมีความต้องการ/คาดหวังในพื้นที่ว่าจะสามารถตอบสนองความเป็นส่วนตัว ตลอดจนสภาพธรรมชาติและทรัพยากรที่สมบูรณ์ รวมทั้งสภาพวัฒนธรรมภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชุมชนในลักษณะที่สอดคล้องกับระบบนิเวศรอบๆ ชุมชน

3.2 ลักษณะการเข้าถึงพื้นที่โครงการ

ในการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ จะได้รับผ่านสื่อต่าง ๆ คือ จากคู่มือหรือนิตยสารท่องเที่ยว การบอกเล่าจากเพื่อน/คนรู้จัก จากคำแนะนำของที่ทำการอุทยานฯ ดอยอินทนนท์หรือจากป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อประชาสัมพันธ์อื่นๆและมัคคุเทศก์ ในจำนวนร้อยละ 34.38 , 21.38 , 15.63 , 9.38 และ 3.13 ตามลำดับ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลการเข้าถึงและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว พบว่าโครงการฯ ยังมีข้อบกพร่องในด้านการประชาสัมพันธ์ โดยนักท่องเที่ยวแนะนำให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ทั่วถึง เฉพาะอย่างยิ่งในจุดด่านตรวจบริเวณทางขึ้นที่ทำการอุทยานฯ

ส่วนสาเหตุจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกเข้ามาท่องเที่ยวในโครงการฯ คือ สภาพธรรมชาติที่สวยงามสมบูรณ์ของพื้นที่ ภูมิอากาศที่บริสุทธิ์และสดชื่น ความเป็นมิตรของชาวบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะ ตามลำดับ ที่สังเกตได้ว่าเป็นสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ ดังนั้นลักษณะพื้นที่ท่องเที่ยวจึงสามารถกรองประเภทของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการได้ให้อยู่ในกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นพิเศษ

3.3 ความพึงพอใจต่อการบริการ

จากการสำรวจพบว่ากิจกรรมการเดินป่าและการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุดตามลำดับ โดยประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ได้รับ ได้แก่ การได้ความเป็นมิตรจากชาวบ้าน การได้พบปะชาวบ้านเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างกันและวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน และการได้รับคำแนะนำ/ความช่วยเหลือจากชาวบ้าน ส่วนความพึงพอใจต่อการบริการส่วนใหญ่อยู่ในระดับพึงพอใจปานกลางถึงมาก ยกเว้นในเรื่องรสชาดและคุณภาพของอาหาร การบริการ

ข้อมูล ความสะอาด กิจกรรมการบริการและสภาพวัฒนธรรม ที่มีผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับไม่ดี แต่ก็พบได้ในนักท่องเที่ยวส่วนน้อย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจนอกเหนือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม จึงมีความต้องการมากกว่าการบริการพื้นฐานที่โครงการฯ ได้จัดไว้

นอกจากนั้นจากการสำรวจโดยให้นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็น พบว่านักท่องเที่ยวไม่ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ไปในทิศทางที่ทำลายธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อความสวยงามทางธรรมชาติและความสมบูรณ์ของวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวเขา ตลอดจนมีความต้องการกลับมาเที่ยวในพื้นที่โครงการฯ อีก แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงข้อบกพร่องไว้ ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของโครงการฯ ที่พบค่อนข้างน้อย และพบเฉพาะการประชาสัมพันธ์ในภาษาไทยเท่านั้น การรักษาความสะอาดในพื้นที่โครงการ ควรมีการจัดที่ทิ้งขยะไว้ตามจุดต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวที่อาจเพิ่มขึ้นในอนาคต

จึงสรุปได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเปิดบริการนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบต่างๆ ที่ผ่านมา สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถรับความรู้ได้ประสบการณ์จากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ตลอดจนเกิดความประทับในในสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ของพื้นที่ และความเป็นมิตรของชุมชน

บทที่ 7
สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านปกาเก่อญอในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 กลุ่มบ้าน ได้แก่ บ้านแม่กลางหลวง บ้านอ่างกาน้อย บ้านหนองหล่ม และบ้านผาหมอน ตามโครงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบของปัญหาที่เกิดขึ้นและสร้างองค์ความรู้ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน ภายใต้กรอบความคิด "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" โดยการวิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้กำหนดไว้ใน 3 ประเด็นหลัก คือ

7.1 สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนในช่วงที่ผ่านมา

1) รูปแบบการท่องเที่ยวและบทบาทของชาวบ้าน

สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา สรุปได้ว่ามีรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณหมู่บ้าน วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน ตลอดจนองค์ความรู้ในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเป็นจุดสร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พบ เช่น การเดินป่า ดูนก และการเที่ยวชมธรรมชาติบริเวณรอบหมู่บ้าน ส่วนการจัดการที่เกิดขึ้นเป็นการร่วมมือกันในลักษณะการรวมหุ้นแบบสหกรณ์ โดยใช้พื้นที่บริเวณบ้านแม่กลางหลวงเป็นจุดศูนย์กลางรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากที่ทำการอุทยานฯ ดอยอินทนนท์ ในเรื่องการตลาด การประชาสัมพันธ์และให้คำปรึกษาในการจัดการ ส่งผลให้พื้นที่บ้านแม่กลางหลวงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มีผู้มาใช้บริการการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และชาวบ้านเกิดความคุ้นเคยและมีโอกาสเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มบ้านอื่น

โดยบทบาทของชาวบ้านนอกจากจะอยู่ในฐานะผู้ประกอบการที่จัดการแบบสหกรณ์แล้ว ชาวบ้านยังตกอยู่ในฐานะผู้ถูกท่องเที่ยว จากการนำเที่ยวของบริษัทท่องเที่ยวภายนอกชุมชนและการมาท่องเที่ยวเองตามลำพังของนักท่องเที่ยว (walk in) ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่มักไม่ได้รับผลประโยชน์ใด ๆ ตอบแทน แต่อาจมีชาวบ้านบางส่วนมีบทบาทในการประสานงาน และจัดที่พักแบบโฮม สเตย์ไว้รองรับนักท่องเที่ยว ที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวกรณีนี้ ซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้นประสบการณ์ของชาวบ้านต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน จึงมีทั้งในรูปของผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์ และผู้ถูกท่องเที่ยวที่เป็นผู้เสียประโยชน์ ส่วนการจัดการท่องเที่ยวพบได้ทั้งการร่วมมือแบบสหกรณ์ที่มีการขายหุ้นเพื่อปันผลประโยชน์ที่ได้ และการจัดการในลักษณะบุคคล ซึ่งไม่ว่ากรณีใดก็ตามรูปแบบการท่องเที่ยวจะอยู่ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบกันเสมอ

2) ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ปัญหาการขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชาวบ้าน เป็นปัญหาพื้นฐานที่ทำให้ชาวบ้านปิดกั้นตัวเองและไม่ให้ความร่วมมือใดๆ หากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน และยังนำไปสู่การมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยว รวมทั้งพฤติกรรมต่อต้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในที่สุด ส่วนปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา พบว่าเกิดจากความขัดแย้งเรื่องผลตอบแทนจากการลงหุ้นสหกรณ์ การขาดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและระบบบัญชีของชาวบ้าน ที่ส่งผลให้ชาวบ้านทยอยถอนหุ้นคืน และเกิดความวุ่นวายในการจัดการท่องเที่ยวในที่สุด สำหรับปัญหาที่พบในกรณีการจัดการในรูปธุรกิจส่วนตัว เกิดจากการปฏิบัติโดยไม่ผ่านความเห็นชอบของชุมชนส่วนรวม ทำให้ไม่สามารถควบคุมการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวได้ ที่นำไปสู่ความขัดแย้งและส่งผลให้ชาวบ้านมีทัศนคติในเชิงลบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมา พบได้ทั้งในเชิงลบและบวก ได้แก่ การสะสมของขยะมูลฝอยที่ขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การยอมรับวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เข้ามากับนักท่องเที่ยวของชาวบ้าน ที่ทำให้วัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตดั้งเดิมในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนตามพื้นที่ป่าผืนอื่นๆ ส่วนผลกระทบในเชิงบวกมักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยจะมีความชัดเจนเฉพาะในกลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวเท่านั้น

7.2 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน

จากการพิจารณาศักยภาพของชุมชนพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสรุปได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่

การเป็นหมู่บ้านที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีเฉพาะถิ่นอันเกิดจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยมีปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่สืบทอดกล่อมเกลาให้คงอยู่และสืบทอด ที่ก่อให้เกิดการ

เรียนรู้ได้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนั้นในบริเวณหมู่บ้านยังมีสภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

2) *องค์ประกอบด้านชุมชน*

จากการศึกษาสรุปได้ว่าชุมชนจำเป็นต้องมี *ความพร้อมในเรื่องของความรู้เชิงนิเวศ เวลาและทุนทรัพย์สำหรับการลงทุน รวมทั้งการมีเป้าหมายการจัดการที่สอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกันของชุมชน* เนื่องจากในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นกลไกในการจัดการ ส่วนสภาพสังคมที่ถือเป็นเงื่อนไขภายในชุมชน และมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า *ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างแกนนำชาวบ้านและลูกบ้าน* จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกระบวนการจัดการ โดยความสัมพันธ์ที่พบในพื้นที่จะมีลักษณะต่างตอบแทน แต่เนื่องจากบางจุดเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่และประกอบอาชีพพึ่งพาระบบตลาดภายนอก ความสัมพันธ์เดิมจึงอาจจืดจางไปได้และง่ายต่อการเกิดความขัดแย้ง ที่มีผลให้เกิดการแบ่งขั้วความคิดและส่งผลต่อการร่วมมือในกิจกรรมที่อีกฝ่ายดำเนินการจนเป็นอคติต่อกันในที่สุด

นอกจากนั้นชุมชนยังจำเป็นต้องมี *แกนนำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง* สามารถประสานและทำความเข้าใจกับชาวบ้าน รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น ที่จะส่งผลให้ชาวบ้านสามารถตัดสินใจเข้าร่วมกระบวนการท่องเที่ยวได้ในที่สุด ดังนั้นลักษณะของผู้นำชุมชนจึงจำเป็นต้องมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความรู้และไหวพริบ ที่สามารถสร้างความเชื่อถือ การยอมรับและความมั่นใจให้ชาวบ้านได้

3) องค์ประกอบภายนอกพื้นที่

สำหรับองค์ประกอบภายนอกพื้นที่มีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ที่ทำการอุทยานฯ โดยใช้บ้านแม่กลางหลวงเป็นพื้นที่นำร่องการท่องเที่ยวฯ ในอุทยานฯดอยอินทนนท์ หรือการได้รับการสนับสนุนเรื่องเงินทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของบ้านหนองหล่ม หรือการได้รับการสนับสนุนด้านความรู้และทักษะการจัดการจากสถานีวิจัยโครงการหลวง ที่มีผลให้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเกิดขึ้นได้อย่างเต็มรูปแบบและสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ชาวบ้าน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานบางส่วนที่ชาวบ้านไม่สามารถดำเนินการเองได้ โดยเฉพาะในส่วนที่ต้องประสานงานนอกพื้นที่ เช่น การประชาสัมพันธ์และการตลาด เป็นต้น ดังนั้นการมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับหน่วยงานภายนอกจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเช่นกัน

7.3 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

จากการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชุมชน และให้สามารถแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวในอดีต โดยการอาศัยวิธีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ซึ่งในการวางแผนการจัดการได้ข้อสรุปว่าแต่ละชุมชนต้องการจัดการท่องเที่ยวแยกออกจากสหกรณ์การท่องเที่ยวที่เคยจัดการร่วมกัน ตามรูปแบบการจัดการแบบกลุ่มที่มีแกนนำเป็นผู้จัดการตามมติความเห็นชอบของชุมชน ที่สามารถสรุปรูปแบบการจัดการตามการแบ่งปันรายได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มบ้านแม่กลางหลวงและบ้านหนองหล่ม มีรูปแบบการจัดการที่มีลักษณะเป็นกิจการของชุมชนโดยรวม ได้แก่ พิพิธภัณฑ์และศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่า ซึ่งรายได้จากการบริการจะถูกใช้เป็นทุนสำรองของหมู่บ้าน ที่ทำให้ชาวบ้านต่างได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน เช่นเดียวกันกับการมีส่วนร่วมในการจัดการที่ทั้งชุมชนจะร่วมกันวางแผน ร่วมกันดูแล ร่วมกันให้บริการ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2) กลุ่มบ้านอ่างกาน้อยและบ้านผาหมอน มีรูปแบบการจัดการในลักษณะของบุคคล ได้แก่ การบริการที่พักแบบโฮม สเตย์ บริการนำเที่ยวเดินป่า ดูนก โดยรายได้จากการบริการเกือบทั้งหมดจะเป็นของผู้ดำเนินกิจกรรม โดยมีบางส่วนที่หักให้แก่ชุมชนเพื่อจ่ายเป็นทุนของหมู่บ้าน เนื่องจากชาวบ้านผู้บริการจะต้องลงทุนทั้งตัวเงินและแรงงาน รายได้ที่เกิดจึงจำเป็นต้องจ่ายกลับให้แก่ผู้ลงทุน ทำให้ผลประโยชน์ในรูปตัวเงินที่ชุมชนได้รับไม่มีความชัดเจนเท่าที่ควร และจากเหตุผลดังกล่าวทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมจัดการของชาวบ้านลดหล่นกันตามผลตอบแทนที่ตนได้รับ

ส่วนสหกรณ์การท่องเที่ยวที่ประสบกับปัญหาการจัดการ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงระบบการจัดการและเปิดโอกาสให้กลุ่มชาวบ้านเข้ามาดำเนินการตามลำพัง ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานฯ และเจ้าหน้าที่โครงการวิจัยฯ จะเป็นเพียงที่ปรึกษาให้คำแนะนำเท่านั้น โดยเริ่มจากการคืนหุ้นให้แก่สมาชิกจากรายได้ในฤดูการท่องเที่ยวที่ผ่านมา และเปิดให้มีการลงหุ้นใหม่เพื่อคัดชาวบ้านเฉพาะที่มีความรู้และเข้าใจธรรมชาติของการท่องเที่ยว รวมทั้งมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริง เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งในเรื่องของการปันผลรายได้เช่นในกรณีที่เคยเกิดขึ้น ซึ่งพบว่าชาวบ้านในประเด็นนี้ส่วนใหญ่มักมีความต้องการผลตอบแทนในรูปผลกำไรจากการจัดการ

สำหรับการดำเนินการจะมีกรรมการสหกรณ์ที่คัดเลือกจากสมาชิกเข้ามาบริหารและจัดการภายใต้ความเห็นชอบของสมาชิกสหกรณ์และชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก โดยบทบาทของชาวบ้านที่ไม่เป็น

สมาชิกจะไม่เกี่ยวข้องกับรายได้ของสหกรณ์ หากแต่จะเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ที่จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรในหมู่บ้านเป็นพื้นฐานการจัดการ ชุมชนจึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมดูแลและควบคุมมิให้กิจกรรมการท่องเที่ยวของสหกรณ์มีผลกระทบใดๆ ต่อวัฒนธรรมและทรัพยากรดั้งเดิม ถึงแม้ว่าสหกรณ์ได้มีการหักรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรและหมู่บ้านแล้วก็ตาม

แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบการจัดการที่เกิดขึ้นของทุกหมู่บ้านและสหกรณ์ฯ ยังคงเกิดจากการลงมติและการยินยอมของที่ประชุมหมู่บ้าน ซึ่งอาจไม่ใช่ชาวบ้านทั้งหมดในหมู่บ้านแต่เป็นบางส่วนที่เข้าร่วมประชุม ที่อาจก่อให้เกิดกรณีความขัดแย้งขึ้นได้ในภายหลัง ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวโดยรวมยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศ ที่มีจุดมุ่งหมายประการหนึ่งเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพให้มีความยั่งยืน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน จำเป็นต้องไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมมือกันจัดการ โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม ไม่นำไปใช้ประโยชน์จนมากจนเกินไป อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนและระบบนิเวศได้ในที่สุด

องค์ความรู้ทางการท่องเที่ยว

กระบวนการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวของชุมชน เกิดจากการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยวและกำหนดแผนงานแนวทางการพัฒนา 3) ขั้นตอนการสร้างความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชุมชน 4) ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา 5) ขั้นตอนการติดตามประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน 6) ขั้นตอนการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา ที่แต่ละขั้นตอนมีลักษณะเป็นวงจรการพัฒนาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน ซึ่งหลังจากสิ้นสุดโครงการฯ พบว่าในแต่ละชุมชนชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องมากขึ้น โดยเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์และหลีกเลี่ยงการได้รับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว รวมทั้งเรียนรู้ที่จะรักษาวิถีการดำรงชีวิตให้คงอยู่ ตลอดจนนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนและสภาพทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งของชุมชนเองและการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น โดยการกำหนดกฎระเบียบหรือกรอบปฏิบัติเพื่อใช้เป็นแนวทางการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน เกิดจากการได้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น และได้ร่วมปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของ

ผู้ดำเนินการ โดยมีโครงการฯ เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นวิธีการที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ต่อไป

โดยปัจจัยที่ผลักดันให้ชาวบ้านแต่ละบุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม อันถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเองนั้น ได้แก่ การที่ชาวบ้านมีความรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้องในเชิงนิเวศ รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ส่งผลให้เกิดการยอมรับให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง และเข้ามามีบทบาทด้านจัดการ นอกจากนั้นปัจจัยด้านเงินทุนและผลตอบแทนก็มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของชาวบ้านเช่นกัน เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนเกษตร จึงไม่พร้อมต่อการลงทุนที่เห็นผลกำไรไม่ชัดเจน และไม่สามารถอาศัยเป็นรายได้หลักให้ครอบครัวได้

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยหลัก

จากที่ทีมวิจัยเป็นนักวิจัยใหม่ที่มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชนค่อนข้างน้อย ดังนั้นในการร่วมกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวกับชุมชนในสถานการณ์จริงทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้และทราบถึงข้อจำกัดของชุมชนต่อการทำกิจกรรม รวมทั้งได้เรียนรู้เงื่อนไข ปัญหาและการแก้ไข ปรับเปลี่ยนให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมกับชุมชน ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

- เนื่องจากกรณีพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบ เครือญาติ และพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะต่างตอบแทน ส่งผลให้การเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้านแต่ละรายมีความชัดเจนแตกต่างกัน ไปตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม ในชุมชน โดยแกนนำจะมีบทบาทที่ชัดเจนกว่าลูกบ้านเนื่องจากโครงสร้างการ ปกครองของชุมชน แกนนำจะทำหน้าที่ประสานงานและติดต่อกับสังคมภายนอก ในที่นี้ ได้แก่ การพัฒนาจากหน่วยงานภายนอกและนำมาขยายผลให้แก่ลูกบ้าน เพื่อการตัดสินใจร่วมกัน
- การทำงานร่วมกับชาวบ้าน จำเป็นต้องศึกษาเงื่อนไขทางสังคมของชุมชนในทุกด้าน เช่น การกำหนดการจัดกิจกรรมควรสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความสะดวกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้ของชาวบ้าน รวมทั้งช่วงเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมต้องไม่นานหรือสั้นเกินไป ที่อาจมีผลให้ชาวบ้านออกจากกิจกรรมไปกลางคันหรือออกไปหลังมื้ออาหาร(ที่จัดเลี้ยง)

เช่นเดียวกับการเลือกสถานที่จัดกิจกรรม เพื่อป้องกันการเข้าออกของชาวบ้านตามอำเภอใจ จึงควรเลือกสถานที่ที่ไกลจากหมู่บ้านพอสมควรและ มีลักษณะเป็นทางการและให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมอย่างสนุกสนาน โดยอาจมี กิจกรรม workshop แทน

- จากการจัดกิจกรรมในช่วงที่ 1 พบว่ากลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นสมาชิก สหกรณ์การท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากมีผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวในพื้นที่และความเข้าใจผิดของชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก ว่าเป็นโครงการแก้ไขปัญหาของสหกรณ์การท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม รวมทั้งในช่วงต่อมาชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งไม่เฉพาะกลุ่มบ้านแม่กลางหลวง ประกอบกับการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้านไม่มีความต่อเนื่องในแต่ละบุคคล จึงทำให้ทราบว่าการอธิบายวัตถุประสงค์และข้อมูลของโครงการอย่างละเอียด และการกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในแง่ของการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนมากกว่าผลประโยชน์ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งศักยภาพและความรับผิดชอบแกนนำชาวบ้านยังมีส่วนสำคัญในการขยายผลข้อมูลของโครงการ ยังมีความสำคัญต่อความสำเร็จต่อการกระจายบทบาทการมีส่วนร่วมของชาวบ้านการดำเนินกิจกรรมด้วยเช่นกัน
- สำหรับการทำวิจัยในลักษณะ action research ที่เน้นการจัดกิจกรรมให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมคิดและพัฒนาที่นำมาใช้ในโครงการ พบว่าจากการที่ชุมชนมีข้อด้อยในด้านการสื่อสารที่ยังคงใช้ภาษาถิ่นเป็นหลัก ส่งผลให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็น และร่วมใช้ความคิดเพื่อประมวลข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของ กิจกรรม ดังนั้นจึงอาศัยวิธีการชี้นำเข้าช่วยให้ขั้นตอนการคิดสั้นลง แต่สำหรับการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยที่แบ่งกลุ่มชาวบ้านให้มีขนาดเล็กลงแล้วจึงระดมสมอง จะสามารถกระตุ้นให้ชาวบ้านคิด/ทำได้ดีขึ้น เนื่องจากการแบ่งกลุ่มสามารถแบ่งบทบาท/การมีส่วนร่วมให้กระจาย ตลอดจนเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้จัดการกลุ่มของตนเอง ก่อนประมวลและส่วนตัวแทนมานำเสนอ เช่นเดียวกับการเก็บแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะไม่เป็นทางการและให้ความรู้สึกเป็นเพียงการสนทนาพูดคุย แต่ยังมีผลให้ได้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจนเช่นกัน
- กระบวนการเรียนรู้ของโครงการฯ จะมีความต่อเนื่องกันของข้อมูล โดยมักใช้ข้อมูลจากกิจกรรมที่ผ่านมา เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ดังนั้นถ้าการรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมข้างต้นสามารถบรรลุเป้าหมาย ก็จะสามารถลดปัญหาเรื่องแนวทางและข้อมูลในการดำเนินกิจกรรมถัดมาได้ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมมักสลับผลัดเปลี่ยนกันไปตามสถานการณ์และโอกาส ทำให้ความต่อเนื่องของระบบคิดของชาวบ้านเกิดขึ้น

ไม่เต็มที่ ดังนั้นจึงเป็นบทเรียนได้ว่าการจัด กิจกรรมในลักษณะนี้อาจมีข้อเสียสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่มาเป็นประจำ

- รูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในชุมชนได้ ควรอยู่ในลักษณะของการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (learning by doing) ซึ่งทีมวิจัยควรปฏิบัติในฐานะของผู้แนะนำให้ คำปรึกษาและสนับสนุนการพัฒนาเท่านั้น
- องค์ประกอบด้านชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะ
    - สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชน
    - สภาพประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
    - สภาพความสัมพันธ์ทางสังคม
    - ภาวะการเป็นผู้นำ ความเข้มแข็งของแกนนำชุมชน
    - ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาวบ้าน

  นอกจากนั้นการรวมกลุ่มการพัฒนาก็เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการพัฒนาด้วยเช่นกัน โดยองค์ประกอบของการรวมกลุ่ม นอกจากจะเกี่ยวข้องกับสภาพของชุมชนแล้ว แรงจูงใจหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือก็มีผลด้วยเช่นกัน

ทีมวิจัยชุมชนและชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง

สำหรับบทเรียนที่แกนนำได้รับจากการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาในโครงการพัฒนาฯ นั้น สามารถสรุปจากบทบาทการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

- ได้รับความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวและประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น จนสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการ ตลอดจนแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังเกิดการพัฒนาความรู้โดยการปรับปรุงและพัฒนาความรู้ที่ได้รับให้เกิดความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยจะนำมาซึ่งการเรียนรู้เทคนิควิธีการจัดการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของชุมชนมากขึ้นได้ในที่สุด
- ชาวบ้านเกิดความมั่นใจในการพัฒนาหลังจากช่วงเวลาการดำเนินการผ่านไป ระยะหนึ่ง เนื่องจากมีผลของกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้สามารถขจัดความขัดแย้งทาง

ความคิดที่เคยเกิดขึ้นและสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติทางลบที่ ชาวบ้านบางรายมีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในอดีต

- ชาวบ้านทั่วไปมีข้อมูลที่เกิดขึ้นในสภาพจริง ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการตัดสินใจให้ความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้อย่างไม่ลังเล นอกจากนั้นชาวบ้านที่มีความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไม่ถูกต้อง ยังได้รับความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านที่อยู่ระหว่างการตัดสินใจร่วมกิจกรรมปรับเปลี่ยนทัศนคติและมีแนวทางการตัดสินใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
- เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เคยดำเนินกิจกรรม การท่องเที่ยวมาก่อนและมีปัญหาจากการจัดการจนไม่สามารถดำเนินการต่อไปนั้น ซึ่งผลปรากฏหลังจากการดำเนินโครงการฯ ว่าชาวบ้านสามารถแก้ไขปัญหา และปรับปรุงระบบการทำงาน การแบ่งปันผลประโยชน์ รวมทั้งกำหนดแผนการทำงาน เช่น ช่วงการปรับปรุงอาคารที่พัก ช่วงฟื้นฟูสวนไม้ดอก และบริเวณรอบๆบริเวณ ที่แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยการทดลองและฝึกหัดปฏิบัติ นอกจากนั้นยังทำให้ทราบข้อบกพร่องของการทำงานในช่วงที่ผ่านมา ตลอดจน แนวทางแก้ไขและหลีกเลี่ยงปัญหาเหล่านั้น
- สำหรับการเตรียมการการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งชาวบ้านเป็นผู้ตัดสินใจเลือกและดำเนินการด้วยตนเอง ทั้งด้านการประสานงาน การกำหนดกฎระเบียบ การวางแผน และการลงทุนแบ่งปันผลประโยชน์ นั้น ส่งผลให้ชาวบ้านได้รับบทเรียนในการทำงานแบบกลุ่มและการตัดสินใจร่วมกัน ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในระดับที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มบ้าน
- เนื่องจากในการดำเนินการมีกลุ่มบ้านร่วมโครงการฯ ทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ซึ่งมีประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังนั้นบทเรียนของชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้านจึงแตกต่างกัน โดยเฉพาะในกลุ่มที่ในอดีตมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไม่ชัดเจนจะเกิดการเรียนรู้ศักยภาพและความเป็นไปได้ของการพัฒนา รวมถึงข้อด้อยของการดำเนินการที่เกิดขึ้น ที่สามารถนำมาใช้วางแผนการจัดการในฤดูการท่องเที่ยวถัดไป
- จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนความสำเร็จที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆ ให้ความสนใจเข้าศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และก่อให้ชุมชนมั่นใจในแนวทางการพัฒนาจากแรงสนับสนุน ของชุมชนอื่น ตลอดจนได้รับบทเรียนในบทบาทของการเป็นผู้ขยายผลความรู้ ประสบการณ์ของตนเอง

ปัญหา อุปสรรคระหว่างการดำเนินงาน

1) ปัญหาด้านพื้นที่ เนื่องจากโครงการในระยะที่ 2 ได้ขยายการดำเนินงานครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่บ้าน จากโครงการระยะที่ 1 ที่ดำเนินการเก็บข้อมูลไว้เฉพาะในบ้านแม่กลางหลวง ทำให้ต้องเริ่มเก็บข้อมูลและทำการศึกษาใหม่ในชุมชนที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ต้องใช้เวลาในการปฏิบัติที่มากขึ้นกว่าเดิม แต่เนื่องจากระยะเวลาของโครงการมีอยู่อย่างจำกัด ข้อมูลที่ได้บางส่วนอาจไม่มีความสมบูรณ์เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากกรณีของบ้านผาหมอนที่มีผลการระประเมินเกี่ยวกับความรู้เรื่องโครงการฯ อยู่ในระดับต่ำ

2) ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้าน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าชาวบ้านบางส่วนไม่ได้มีความตั้งใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริง โดยจะออกจากกิจกรรมหลังจากร่วมรับประทานอาหาร ชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมช่วงเริ่มต้นจึงมีจำนวนมากว่าชาวบ้านที่ร่วมกิจกรรมจนสิ้นสุดอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในการร่วมจัดการการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมาล้มเหลว ผนวกกับปัญหาความไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่นเดียวกับช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมซึ่งกำหนดไว้ทั้งวันเสาร์และอาทิตย์ แต่สภาพความเป็นจริงชาวบ้านจะสะดวกเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะวันอาทิตย์ช่วงกลางวันเท่านั้น เนื่องจากเป็นวันพักผ่อนจากการทำงาน รวมทั้งช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมอาจยาวเกินไป จึงมีปัญหาให้ชาวบ้านบางส่วนออกจากกิจกรรมไปกลางคันหรือออกไปหลังมื้ออาหาร

3) ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง ในประเด็นของการร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์การท่องเที่ยวที่ผ่านมา ซึ่งแบ่งชาวบ้านออก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิก/ถอนหุ้นคืน ดังนั้นเมื่อมีการอภิปรายในกิจกรรม ชาวบ้านกลุ่มหลังมักไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับกลุ่มแรก เนื่องจากกลุ่มแรกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชน และยังมีลักษณะกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ข้อมูล ส่วนใหญ่ที่ได้จึงเป็นความคิดเห็นจากชาวบ้านกลุ่มแรก โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวที่ผ่านมา

4) ปัญหาความไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ เนื่องจากชุมชนมีความขัดแย้งกับอุทยานฯในประเด็นของป่าไม้และที่ดินอยู่ก่อน ประกอบกับชาวบ้านบางส่วนมีความไม่เชื่อใจเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ซึ่งเข้ามาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงที่ผ่านมา ตามโครงการของรัฐ ทำให้การมีเจ้าหน้าที่อุทยานฯ(คนเดิม) เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยให้แก่โครงการ มีผลต่อความเชื่อมั่นและความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้าน ซึ่งถึงแม้ว่าได้พยายามชี้แจงให้แก่ชาวบ้านแล้วก็ตาม ชาวบ้านโดยเฉพาะที่ไม่ร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์การท่องเที่ยวหรือที่ถอนหุ้นคืน ก็ยังเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่มากเท่าที่ควร ทำให้การมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นกระจุกอยู่ในเฉพาะกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ จึงจำเป็นต้องอธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการอย่าง

ละเอียดและกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักใน ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในแง่ของการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนมากกว่าผลประโยชน์เฉพาะด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ชาวบ้านทั้งหมดได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเท่าๆกัน

5) เนื่องจากในการ่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน ขึ้นกับความสนใจ เวลาและความพร้อมของครอบครัว ทำให้มีปัญหาขาดความต่อเนื่องของการเรียนรู้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมตามแผนที่กำหนดในแต่ละวัตถุประสงค์ จะเก็บข้อมูลจากระดับหยาบก่อนแล้วจึงจัดกิจกรรมซ้ำเพิ่มเติม สรุปและตรวจสอบข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายกระจายและครบถ้วนสมบูรณ์

นอกจากนั้นการเก็บข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดกิจกรรม โดยเป็นข้อมูลที่ต่อเนื่องมาจากกิจกรรมที่ผ่านมา จะสามารถลดปัญหาเรื่องแนวทางและข้อมูลในการดำเนินกิจกรรมถัดมาได้ และยังมีความเหมาะสมในแง่ของความต่อเนื่องของระบบคิดของชาวบ้าน เพราะข้อมูลเก่าที่นำมาใช้เป็นข้อมูลที่ชาวบ้านเสนอความคิดกันเอง แต่อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนดังกล่าวจะมีข้อเสียสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่มาเป็นประจำในทุกกิจกรรมจะมีปัญหาการคิดที่ขาดความต่อเนื่อง

6) ปัญหาเรื่องความสามารถในการสื่อสารของชาวบ้าน ซึ่งมีผลต่อการเลือกเครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรม โดยเฉพาะเครื่องมือที่ต้องอาศัยการแสดงความคิดเห็นลงในบัตรคำ การวาดภาพประกอบคำบรรยาย หรือ การอภิปรายด้วยการสนทนา ที่ชาวบ้านมักไม่สามารถเรียบเรียงคำพูดอย่างที่ตนต้องการสื่อ ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลผิดไปจากความเป็นจริงได้ หรืออาศัยวิธีการชี้นำเข้าช่วยให้ขั้นตอนการคิดสั้นลง แต่สำหรับการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยที่แบ่งกลุ่มชาวบ้านให้มีขนาดเล็กลงแล้วจึงระดมสมอง จะสามารถกระตุ้นให้ชาวบ้านคิด/ทำได้ดีขึ้น เนื่องจากการแบ่งกลุ่มสามารถแบ่งบทบาท/การมีส่วนร่วมให้กระจาย ส่วนเครื่องมืออื่น เช่น การเก็บแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ อาจใช้ได้ดีกว่าเนื่องจากมีลักษณะไม่เป็นทางการและชาวบ้านจะรู้สึกเป็นเพียงการสนทนาพูดคุย แต่อย่างไรก็ตามก็จะใช้ได้ดีเฉพาะในกลุ่มชาวบ้านที่สามารถพูดคุยภาษากลางรู้เรื่องเท่านั้น

7) ปัญหาความพร้อมของแกนนำชุมชนเนื่องจากกิจกรรมในชุมชนมีความถี่สูง จากสาเหตุที่เป็นหมู่บ้านบนพื้นที่สูง ที่เป็นตัวอย่างในโครงการต่างๆ และยังเป็นหมู่บ้านในพื้นที่อุทยานฯ จึงมีกิจกรรมที่จำเป็นต้องให้ความร่วมมือบ่อยครั้ง เช่น กิจกรรมการตรวจสอบที่ดิน กิจกรรมเตรียมการรับเสด็จประกอบกับธรรมชาติของชาวกะเหรี่ยงมักผลักภาระที่ต้องมีการติดต่อกับสังคมภายนอกให้แก่แกนนำ ทำให้แกนนำมีภาระกิจเกินความสามารถและเวลาที่มี การประสานงานและการดำเนินโครงการ

ข้อเสนอแนะ

1) การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้พัฒนาตามแนวทางที่ต้องการ จะส่งผลให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิดและวางแผนงาน ดังนั้นวิธีการที่เหมาะสมต่อโครงการให้มีประสิทธิภาพและตรงตาม ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง จึงควรให้ชุมชนได้มีบทบาทกำหนดแนวทางวางแผน และปฏิบัติด้วยตนเองผ่านกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participatory Working Approach) โดยมีทีมวิจัยเป็นผู้สรุปข้อมูลในแต่ละขั้นตอนจากการปฏิบัติดังกล่าว

2) การให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพในการตัดสินใจในทุกกระบวนการของการพัฒนาการท่องเที่ยว

3) ความสำเร็จของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการร่วมมือในระดับบุคคลและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจประกอบกัน

4) การกระจายรายได้และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม จะสามารถก่อให้เกิดการร่วมมือกันของชาวบ้านต่อการจัดการการท่องเที่ยว

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวและการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

6) ปัจจัยด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

7) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ ความตระหนักและส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน

บรรณานุกรม

งานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2536). ***สรุปปัญหาและการป้องกันแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม.***

จักร กินิสี, สาโรจน์ แววมณี, ฉันทสิทธิ์ บุณยสาระนัยและกุลวจิต เผ่าเจริญ. (2543). ***รายงานฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตภาคเหนือ เรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของนกของปกาเกอะญอ ในเขตอุทยานแห่งชาติดอย อินทนนท์.*** สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสาขาภาคเหนือ. เชียงใหม่.

จีรพร ศรีวัฒนานุกูลกิจ. (2544). ***การท่องเที่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาวเขา***. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชยันต์ วรรธนะภูติ และชยันต์ ผลโภค, บรรณาธิการ. (2530). ***รายงานการสัมมนา เรื่องผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่***. ใน เอกสารชุดวัฒนธรรมกับการพัฒนา ลำดับที่ 2 ,วันที่ 25 – 26 เมษายน 2530 ณ สมาคม วาย เอ็ม ซี เอ เชียงใหม่. โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ดารารัตน์การพิมพ์ จังหวัดเชียงใหม่ .

ชิติพัทธ์ โพธิรักษา. (2543). ***รายงานเบื้องต้น การดำเนินงานจัดตั้งพื้นที่ตัวอย่างทดลองเพื่อฝึกปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบครบวงจรบ้านแม่กลางหลวงในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่. ช่วงระยะเวลา 6 เดือนแรก (ตุลาคม 2542 – มีนาคม 2543).*** ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมาย อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.

ทวีป ศิริรัศมี. (2544). ***การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ***. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2543). ***การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชนในสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.*** คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538). ***บทความและการอภิปรายทางวิชาการ เรื่อง เวทีผู้ถูกท่องเที่ยว : วัฒนธรรมชุมชนกันการท่องเที่ยว***. ใน ชยันต์ วรรธนะภูติ (บก.). เวทีผู้ถูกท่องเที่ยว. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2538). ***บทความและการอภิปรายทางวิชาการ เรื่อง เวทีผู้ถูกท่องเที่ยว : ทัวร์ป่า***. ใน ชยันต์ วรรธนะภูติ (บก.). เวทีผู้ถูกท่องเที่ยว. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ระพีพรรณ ทองห่อและคณะ.(2545). ***การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน***. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อภิชาต ขาวสอาดและคณะ. (2540). ***แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2541-2550).*** สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศ.

สมยศ นาวีการ. (2538). ***การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ***. สำนักพิมพ์ผู้จัดการ. กรุงเทพฯ.

สายสอางค์ แกล้วเกษตรกรณ์. (2535). ***สูตรสำเร็จ...การเป็นวิทยากร***. สวัสดิการสำนักงาน ก.พ. สำนักงาน ก.พ. ถนนพิษณุโลก กรุงเทพมหานคร .

สุวณี ทรัพย์พิบูลย์ผล. (2544). ***การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนปกาเกอะญอ(กะเหรี่ยง) บ้านแม่กลางหลวง และบ้านอ่างกาน้อย อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่***. การค้นคว้าแบบอิสระศิลป - ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิต - วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.(2545). ***ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง "ชุดวิชาการวิจัยชุมชน"***. หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2545.

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). ***ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง*** *"ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา"*. หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2545.

อนุชาติ พวงสำลี(มปป). ***พลิกฟื้นเศรษฐกิจสร้างชุมชนยามวิกฤติ.***

Hutanuwatr, N.(1998). *Strategy Formulation through SWOTAnalysis: A Case Study of Three Rural People Busuness Organisations in Northern Thailand*, Ph.D. Dissertation. Bangkok: Asian Institute of Technology.

ภาคผนวก

<u>รายชื่อสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละหมู่บ้าน</u>

1. ***บ้านแม่กลางหลวง*** เนื่องจากเป็นกลุ่มบ้านที่มีผู้นำชุมชนที่ค่อนข้างเข้มแข็งและมีความเสียสละการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ของชุมชนมักมอบให้กลุ่มแกนนำเป็นผู้ดำเนินการหลังจากผ่านการลงความเห็นของสมาชิกชุมชน เช่นเดียวกันกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เป็นการดำเนินการร่วมกันทั้งหมู่บ้าน โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมาบริหารจัดการดูแล และถือว่าโครงการดังกล่าวเป็นสมบัติของหมู่บ้านที่ต้องร่วมกันดำเนินการ โดยไม่มีการจัดตั้งกลุ่มสนใจ แต่จะมีกลุ่มแกนนำทำหน้าที่นำร่องการพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มแกนนำหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ที่มีฐานะและเป็นที่ยอมรับของชุมชน รวมทั้งผู้ที่มีความรู้และความสามารถและหลังจากการจัดตั้งกลุ่มในรูปของชมรมการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวง ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชมรมฯ ตามรายชื่อต่อไปนี้

   นายสมศักดิ์ คีรีภูมิทอง เป็นประธานกลุ่ม
   นายพงษ์ทู เชื้อสุจริตไพบูลย์ เป็นรองประธานกลุ่ม
   นายโยแส กิจจรูญชัย เป็นเหรัญญิกกลุ่ม
   นายพงษ์ทรัพย์ อาลัยไพรสณฑ์ เป็นเลขานุการกลุ่ม
   นายพะหน่อบือ อนุรักษ์ไพรวัลย์ เป็นกรรมการกลุ่ม
   นายจ่าลุกุ๊ อนุรักษ์พินัย เป็นกรรมการกลุ่ม
   นายดอยโพ รุกษ์อนุรักษ์ เป็นกรรมการกลุ่ม
   นายชนะ ใฝ่กุศลอภิชน เป็นกรรมการกลุ่ม
   นายวิญญา พิทักษ์ทศพร เป็นกรรมการกลุ่ม
   นายจอล่าคา สันธานดำรง เป็นกรรมการกลุ่ม

2. ***บ้านอ่างกาน้อย*** มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำร่อง จำนวน 15 ครอบครัว ได้แก่

   1. นายดวงจันทร์ เมฆวิชัยวงค์
   2. นายคำจั๋น หรรษาพนาไพร
   3. นายฤทธิกร วนาลัยนิเวศน์
   4. นายทวี สว่างธรรมกุล
   5. นายชาลี สว่างธรรมกุล
   6. นายศรีบุตร ชัยปองชู
   7. นายชอดี ศรีงามบริสุทธิ์
   8. นายคะดุ่ย พนาไพรศิลป์
   9. นายกุแฮ สว่างธรรมกุล
   10. นายบุญจู สามารถศิลป์

11. นายสุรสิทธิ์ สว่างธรรมกุล
12.นายดอยมู วนาลัยนิเวศน์
13.นายกัมพล พนาไพรศิลป์
14.นายเจอะมู เจ๊ะแปแด
15. นายกาดี พนาลัยนิเวศน์

และหลังจากการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวบ้านอ่างกาน้อย รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชมรม ดังนี้

นายดวงจันทร์ เมฆวิชัยวงค์ เป็นประธานกลุ่ม
นายคำจั๋น หรรษาพนาไพร เป็นรองประธานกลุ่ม
นายฤทธิกร วนาลัยนิเวศน์ เป็นเหรัญญิกกลุ่ม
นายทวี สว่างธรรมกุล เป็นเลขานุการกลุ่ม
นายชาลี สว่างธรรมกุล เป็นกรรมการกลุ่ม
นายศรีบุตร ชัยปองชู เป็นกรรมการกลุ่ม
นายชอดี ศรีงามบริสุทธิ์ เป็นกรรมการกลุ่ม

3. ***บ้านผาหมอน*** มีจำนวนชาวบ้านร่วมโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำร่อง ทั้งสิ้น 20 ครอบครัว ได้แก่

1. นายโดปอย พนาลัยสัมพันธ์
2. นายอนุสรณ์ บรรพตคีรีไพร
3. นายติ้ดี พนากำเนิดสกุล
4. นายบุญไท เกสรเสาวคนธ์
5. นายมนตรี ไพรเจริญสุข
6. นางบัวแก้ว เรืองกิจฉายา
7. นายสันติ พนาลัยสีทอง
8. นายเนะหน่อ ดลใจไพรวัลย์
9. นายโกหว่า ขจีวิไลลักษณ์
10.นายสุรเดช เรืองกิจฉายา
11.นายพิทักษ์ ศุภลักษณ์พิทักษ์
12. นายจะแซวโพ สมบูรณ์พูนเพิ่ม
13. นางกัญโพ สร้อยทองวิไล
14. นางจันทร์ดี ดำรงไพรสุข
15. นางบัวพิน ใหม่ขาวสะอาด
16. นางปุ๊คำ ดิถีวนาลัย

17. นางสมพร ขจีวิไลลักษณ์

18 นางปอยิ คำหล้า

19. นางแช่เจ๊ะ ประภาสสังเกต

20. นายบุญทา พฤกษาฉิมพลี

โดยหลังจากการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวบ้านผาหมอนขึ้นรองรับการจัดการท่องเที่ยวใน หมู่บ้าน ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชมรม ดังรายชื่อต่อไปนี้

นายโดปอย พนาลัยสัมพันธ์ เป็นประธานกลุ่ม

นายอนุสรณ์ บรรพตคีรีไพร เป็นรองประธานกลุ่ม

นายติ้ดี พนากำเนิดสกุล เป็นเหรัญญิกกลุ่ม

นายบุญไท เกสรเสาวคนธ์ เป็นเลขานุการกลุ่ม

นายมนตรี ไพรเจริญสุข เป็นกรรมการกลุ่ม

นางบัวแก้ว เรืองกิจฉายา เป็นกรรมการกลุ่ม

นายสันติ พนาลัยสีทอง เป็นกรรมการกลุ่ม

4.บ้านหนองหล่ม มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำร่อง ทั้งสิ้น 26 ครอบครัว ได้แก่

1. นายธีระ เจริญส่งเสริม

2. นายก่อชิ เพชรไพรพนาวัลย์

3. นายสุขุม เพียรกิจพงษ์ไพร

4.นายเกียรติศักดิ์ จิตรพัฒนา

5. นายสมชาติ บุญทา

7. นายวัชรินทร์

8. นายบุญทอง ขจีวงค์วิไล

10. นายเสรี พนาลัยสัมพันธ์

11. นายสิงห์คำ เนาพนาลัย

12. นายพะแอ่ทู จิตรพัฒนา

14. นายมั่ง

15.นายประสิทธิ์ คำหล้า

17. นายพะห่อทู จิตรพัฒนา

18. นายสุดา พนาไพรศรี

19. นายเหนอะชิ

20. นายนิยม

21. นายบุญเร็ว บุตรต๊ะ

22. นายสุขแก้ว ละสุปือ

23.นายฐิติพันธ์ ประทีปโกสุมภ์

24. นายไพศาล

26. นายเสาร์แก้ว สกุลเจริญไพร

โดยหลังจากการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวบ้านหนองหล่ม รองรับการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจากการคัดเลือกมาปฏิบัติงาน ในแนวทางและรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะได้กำหนดขึ้น ได้แก่

นายธีระ	เจริญส่งเสริม	เป็นประธานกลุ่ม
นายก่อชิ	เพชรไพรพนาวัลย์	เป็นรองประธานกลุ่ม
นายเกียรติศักดิ์	จิตรพนาไพร	เป็นเหรัญญิกกลุ่ม
นายสุขุม	เพียรกิจพงษ์ไพร	เป็นเลขานุการกลุ่ม
นางสมชาติ	บุญทา	เป็นกรรมการกลุ่ม
นายวัชรินทร์		เป็นกรรมการกลุ่ม
นายบุญทอง	ขจีวงค์วิไล	เป็นกรรมการกลุ่ม

ข้อตกลงของการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน(Code of Conduct)

1. ต้องให้ความเคารพ ไม่ลบหลู่ดูถูกกฎระเบียบประเพณีความเชื่อของหมู่บ้าน
   Don't disparage community rule and villager spiritual.
2. ต้องช่วยกันดูแลรักษา ไม่ทำลายสิ่งสาธารณประโยชน์ในชุมชน
   Take care the nature and community's property.
3. ห้ามกระทำการใดๆ หรือนำสิ่งเสพติดเข้ามาภายในหมู่บ้าน
   Don't do anything about drug or carry it to village.
4. ห้ามประพฤติไปทางชู้สาวและกระทำการอนาจาร
   Don't act the love behavior or make something obscene at the opening place in the village.
5. ผู้ที่จะเข้ามาใช้พื้นที่ท่องเที่ยวต้องแต่งกายให้มิดชิด
   Please wear the entirely cloth, don't wear stimulating sex or indecently.
6. ห้ามส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่นในยามวิกาล
   Don't make noisy all night

7. ห้ามเล่นการพนันภายในหมู่บ้าน

   Don't gamble to anything in the village

8. ต้องรักษาความสะอาด ทิ้งขยะในที่ทิ้ง ทั้งในบริเวณหมู่บ้านและพื้นที่ท่องเที่ยวทั้งหมด

   Please keep clean on widely of tourism area

สรุปการประเมินการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชาวบ้าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน	รวม
69 (28.4)	53 (21.8)	43 (17.7)	78 (32.1)	243 (100.0)

2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิก	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
1-3 คน	9 (13.4)	2 (4.2)	4 (9.8)	6 (7.7)
4-6 คน	50 (74.6)	41 (85.4)	34 (82.9)	51 (65.4)
7-9 คน	8 (11.9)	2 (4.2)	3 (7.3)	15 (19.2)
มากกว่า 9	-	3 (6.2)	-	6 (7.7)

3. สมาชิกในครอบครัวของท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง

สมาชิกกลุ่ม	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
กลุ่มแม่บ้าน	37 (47.4)	43 (76.8)	37 (61.7)	66 (54.5)
กลุ่มเยาวชน	40 (51.3)	10 (17.8)	20 (33.3)	45 (37.2)
กลุ่มผู้นำลักษณะต่างๆ	1 (1.3)	3 (5.4)	3 (5.0)	10 (8.3)

4. เดิมครอบครัวของท่านย้ายมาจากที่ใดหรือไม่

	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
ย้าย	2(2.9)	3(5.8)	1 (2.3)	2 (2.6)
ไม่ย้าย	67(97.1)	49(94.2)	42 (97.7)	76 (67.4)

5. เพศ

เพศ	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
ชาย	43 (63.2)	32 (65.3)	21 (50.0)	49 (62.8)
หญิง	25 (36.8)	17 (34.7)	21 (50.0)	29 (37.2)

6. อายุ

ช่วงอายุ	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
ต่ำกว่า 21	6 (8.8)	4 (7.7)	11 (26.2)	15 (19.2)
21-30 ปี	9 (13.2)	21 (40.4)	11 (26.2)	22 (28.2)
31-40 ปี	19 (27.9)	14 (26.9)	13 (31.0)	16 (20.5)
41-50 ปี	20 (29.4)	10 (19.2)	4 (9.5)	19 (24.4)
51-60 ปี	6 (8.8)	2 (13.8)	3 (7.1)	5 (6.4)
มากกว่า 60 ปี	8 (11.8)	1 (1.9)	-	1 (1.3)

7. อาชีพครอบครัวนอกจากการทำนา

อาชีพ	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
ทำสวนดอกไม้/ผัก	23 (37.7)	23 (50.0)	15 (36.6)	61 (83.6)
ทอผ้า	6 (9.8)	2 (4.3)	-	2 (2.7)
รับจ้าง	32 (52.4)	21 (45.7)	24 (58.5)	7 (9.6)
รับราชการ	-	-	-	2 (2.7)
ค้าขาย	-	-	2 (4.9)	1 (1.4)

จากการประเมินการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ได้รวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามในกลุ่มบ้าน ทั้ง 4 กลุ่มบ้าน รวมจำนวนชาวบ้านทั้งหมด 243 ราย แยกเป็นบ้านหนองหล่ม 69 ราย บ้านอ่างกาน้อย 53 ราย บ้านแม่กลางหลวง 43 รายและบ้านผาหมอน 78 ราย ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่อาศัยเป็นครอบครัวขนาดกลางมีสมาชิกระหว่าง 4-6 ราย ทำอาชีพการเกษตรหรืออาชีพอิสระ โดยแต่ละครอบครัวมีบทบาทในสังคมในรูปของการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มผู้นำอื่นๆ และเป็นครอบครัวดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโดยไม่ได้อพยพโยกย้ายมาจากที่ทำกินอื่น

ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชายมีอัตราส่วนมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากสภาพสังคมของชุมชนเพศชายจะเป็นผู้นำครอบครัว มีบทบาทในสังคมโยเฉพาะการติดต่อกับบุคคลภายนอกชุมชนชัดเจนกว่าเพศหญิง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคน ระหว่าง 21 – 50 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยทำงานของครอบครัวอันถือเป็นหัวหน้าครอบครัวนั่นเอง

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความรู้เรื่อง	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
1. การท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ	4 (2.3)	40 (11.3)	24 (18.8)	14 (7.7)
2. การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	43 (24.6)	48 (13.5)	30 (23.4)	39 (21.3)
3. การท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติ	43 (24.6)	45 (12.7)	16 (12.5)	32 (17.5)
4. การท่องเที่ยวที่เน้นวัฒนธรรมชนเผ่า	14 (8.0)	47 (13.2)	6 (4.7)	29 (15.9)
5.การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้ความรู้จากการท่องเที่ยว	13 (7.4)	42 (11.8)	17 (13.3)	18 (9.8)
6. การท่องเที่ยวที่ชาวบ้านได้ช่วยวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงาน	8 (4.6)	48 (13.5)	15 (11.7)	10 (5.5)
7.การท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมบริการนักท่องเที่ยว	-	24 (6.8)	6 (4.7)	5 (2.7)
8. การท่องเที่ยวที่เจ้าของพื้นที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย	4 (2.3)	15 (4.2)	1 (0.7)	14 (7.6)
9.การท่องเที่ยวที่มีผลประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่	46 (26.3)	46 (13.0)	13 (10.2)	22 (12.0)

2. หลังจากมีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของ สกว. เกิดขึ้น ท่านรู้จัก/มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยว

	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
มี	53 (76.8)	46 (86.8)	39 (90.7)	26 (33.3)
ไม่มี	16 (23.2)	7 (13.2)	4 (9.3)	52 (66.7)

3. ความรู้ที่ท่านได้เพิ่มขึ้นท่านได้จาก

	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
การขยายผลความรู้ของแกนนำ	15 (12.8)	33 (22.1)	26 (36.1)	6 (14.3)
การประชุมหมู่บ้าน	49 (41.9)	45 (30.2)	29 (40.3)	16 (38.1)
การประชุมโครงการร่วมกับ สกว.	39 (33.3)	34 (22.8)	9 (12.5)	8 (19.0)
พูดคุยกันเองในกลุ่มชาวบ้าน/ใน	7 (6.0)	33 (22.1)	7 (9.7)	11 (26.2)
ครอบครัว	5 (4.3)	-	-	-
การคาดเดา/สังเกต	2 (1.7)	4 (2.7)	1 (1.4)	1 (2.4)
อื่นๆ				

สำหรับการประเมินความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านหลังจากดำเนินโครงการ สามารถสรุปได้ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง โดยได้รับความรู้จากการประชุมหมู่บ้าน การขยายผลของแกนนำและการเข้าร่วมกิจกรรมของ สกว. ตามลำดับ ทั้งนี้ชาวบ้านให้ความเห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของ สกว. มีผลให้ตนเองได้รับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น ยกเว้นในกลุ่มบ้านผาหมอนที่ชาวบ้านเพียงร้อยละ 33.3 เท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นกลุ่มบ้านที่มีขนาดใหญ่ มีลักษณะภูมิประเทศที่การตั้งถิ่นฐานแยกออกเป็น 2 ส่วน มีการพึ่งพาระบบเศรษฐกิจภายนอกสูงกว่ากลุ่มบ้านอื่น รวมทั้งสภาพทางสังคมที่มีพื้นฐานการขัดแย้งค่อนข้างชัดเจน

ส่วนที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. ท่านทราบหรือไม่ว่าในช่วงที่ผ่านมา สกว.ได้เข้ามาดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน

	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
ทราบ	63 (92.6)	43 (82.7)	39 (90.7)	37 (47.4)
ไม่ทราบ	5 (7.4)	9 (17.3)	4 (9.3)	41 (52.6)

2. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวได้ร่วมการอบรม/ศึกษาดูงาน ตามที่โครงการฯจัดให้ชาวบ้านหรือไม่

	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
เข้าร่วม	5 (7.5)	30 (56.6)	21 (50.0)	19 (24.4)
ไม่เข้าร่วม	62 (92.5)	23 (43.4)	21 (50.0)	59 (75.6)

3. ส่วนใหญ่จะเป็นใครในครอบครัวที่เข้าร่วม

	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
บิดา	3 (75.0)	10 (66.7)	14 (70.0)	14 (70.0)
มารดา	-	-	3 (15.0)	2 (10.0)
บุตร	1 (25.0)	5 (33.3)	3 (15.0)	4 (20.0)

ส่วนผลการรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าชาวบ้านร้อยละ 67.20 ทราบว่าได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในหมู่บ้าน โดยการสนับสนุนของ สกว. ในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ.แม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ยกเว้นในกลุ่มบ้านผาหมอนที่มีชาวบ้านเพียง ร้อยละ 47.40 เท่านั้นที่ทราบว่ามีโครงการฯ ในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง ซึ่งมีเหตุผลดังได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่ผ่านมา

ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโครงการฯ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากกลุ่มแกนนำเท่านั้นที่จะมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าชาวบ้านทั่วไปอาจไม่ได้เข้าร่วมอบรม/ศึกษาดูงานตามกิจกรรมการพัฒนาของโครงการฯ ถึงแม้ว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่เกิดขึ้นก็ตาม ซึ่งหากมีการร่วมกิจกรรมเกิดขึ้น แต่ละครอบครัวมักให้สมาชิกที่เป็นเพศชายเข้าร่วมมากกว่าเพศหญิง ที่อาจจะเป็นบิดาหรือบุตรก็ได้

4. ท่านได้ช่วยเหลือกลุ่มแกนนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

กิจกรรม	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
1. เป็นตัวแทนชาวบ้านร่วมกิจกรรมกับ สกว. แทนกลุ่มแกนนำ	1 (0.8)	14 (11.0)	9 (9.5)	14 (16.3)
2. ช่วยเลือกรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	3 (2.3)	15 (11.8)	4 (4.2)	10 (11.6)
3. ช่วยเป็นแรงงานในการก่อสร้าง	63 (49.2)	34 (26.8)	28 (29.5)	7 (8.1)
4. ช่วยเลือกสถานที่จัดกิจกรรม	12 (9.4)	13 (10.2)	13 (13.7)	11 (12.8)
5. ช่วยเลือกประเภทอุปกรณ์ที่ต้องซื้อ	2 (1.6)	5 (3.9)	5 (5.3)	5 (5.8)
6. ช่วยบริจาคสิ่งของประกอบกิจกรรม	42 (32.8)	13 (10.2)	22 (23.2)	1 (1.2)
7. ให้คำแนะนำในการดำเนินการ	2 (1.6)	8 (6.3)	3 (3.1)	31 (36.0)
8. ช่วยเหลือด้านอาการระหว่างดำเนินการก่อสร้าง/เตรียมการ	3 (2.3)	25 (19.7)	11 (11.5)	7 (8.1)

5. ท่านมีความคิดเห็นและความรู้สึกอย่างไรกับโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ความคิดเห็น	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
เห็นด้วย	62 (89.9)	49 (100.0)	39 (95.1)	46 (62.2)
ไม่เห็นด้วย	7 (10.1)	-	3 (4.9)	28 (37.8)

6.ท่านรู้จัก สกว. และทราบละเอียดของโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของท่านหรือไม่

	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
รู้จัก	53 (76.8)	40 (75.5)	33 (76.7)	22 (28.2)
ไม่รู้จัก	16 (23.2)	13 (24.5)	10(23.3)	56 (71.8)

7. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ สกว.หรือไม่ ประมาณกี่ครั้ง

จำนวน	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
ไม่เคย	20 (30.0)	17 (34.7)	28 (65.1)	57 (73.0)
1 ครั้ง	8 (11.6)	14 (28.6)	9 (20.9)	9 (11.5)
2-3 ครั้ง	41 (59.4)	16 (32.7)	5 (11.6)	8 (10.3)
4-5 ครั้ง	-	1 (2.0)	-	2 (2.6)
มากกว่า 5 ครั้ง	-	1 (2.0)	1 (2.3)	2 (2.6)

8. ท่านยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของท่านหรือไม่ หากแกนนำขอความร่วมมือจากท่าน

ความคิดเห็น	บ้านหนองหล่ม	บ้านอ่างกาน้อย	บ.แม่กลางหลวง	บ้านผาหมอน
ยินดีช่วยเหลือ	65 (95.6)	49 (100.0)	41 (100.0)	48 (63.2)
ไม่ยินดีช่วยเหลือ	3 (4.4)	-	-	28 (36.8)

โดยในภาพรวมของทั้ง 4 กลุ่มบ้าน ชาวบ้านร้อยละ 60.90 ทราบรายละเอียดของโครงการฯ และจำนวนร้อยละ 85.80 เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน โดยพร้อมจะให้ความร่วมมือเมื่อกลุ่มแกนนำต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนา จำนวนร้อยละ 89.50 ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นสาเหตุการเข้าร่วมโครงการของชาวบ้านสรุปได้ 5 ประเด็น คือ

1) เล็งผลประโยชน์ในด้านรายได้และอาชีพจากการท่องเที่ยว
2) ต้องการเรียนรู้และหาประสบการณ์ใหม่ๆ
3) เป็นเรื่องของชุมชนส่วนรวม
4) อยากให้นักท่องเที่ยว/คนภายนอกได้เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างถูกต้อง
5) ถูกปิดกั้นการทำมาหากินจนต้องหาอาชีพใหม่ทดแทนการทำไร่หมุนเวียน

นอกจากนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่ทราบความเคลื่อนไหวของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน และเห็นด้วยต่อการพัฒนา พร้อมทั้งเต็มใจให้ความสนับสนุนหากมีโอกาส โดยเฉพาะกลุ่มบ้านแม่กลางหลวงและบ้านอ่างกาน้อย ส่วนในกลุ่มบ้านหนองหล่มและผาหมอนที่จำนวนชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยยังปรากฏให้เห็นอยู่ในจำนวนมาก ที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าภายในชุมชนมีความขัดแย้งกันระหว่างแกนนำชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการและลูกบ้าน เนื่องจากชาวบ้านจำนวนมากที่ไม่ต้องการให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว และยังไม่เต็มใจเข้าร่วมโครงการ โดยให้เหตุผลไว้ ดังนี้

- ยังไม่รู้วัตถุประสงค์โครงการที่ชัดเจน
- การท่องเที่ยวอาจส่งผลเสียต่อชุมชน(ขยะเพิ่มขึ้นและวัฒนธรรมเปลี่ยนไป)
- ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นไม่กระจายในชุมชนอย่างทั่วถึง
- การท่องเที่ยวรบกวนความเป็นส่วนตัวของชาวบ้าน
- ยังไม่มีความพร้อมเรื่องเวลา

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโครงการฯ ของกลุ่มบ้าน ผาหมอน ที่จากการสำรวจพบชาวบ้านเพียงร้อยละ 31.30 เท่านั้นที่เคยร่วมกิจกรรมอบรมและศึกษา ดูงานกับโครงการฯ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและศึกษาดูงานส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มแกนนำและชาวบ้านที่มีความสนใจอย่างแท้จริงเท่านั้น เห็นได้ชัดในกลุ่มบ้านหนองหล่มที่มีผู้ได้ร่วม กิจกรรมกับโครงการฯ เพียงร้อยละ 7.50 เท่านั้น เช่นเดียวกันกับการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาใน โครงการฯ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การจัดการประชุมกลุ่ม ซึ่งพบว่ามีชาวบ้านถึงจำนวนร้อยละ 50.80 ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเลย ส่วนที่เข้าร่วม 1-2 ครั้ง , 3-4 ครั้ง และ5 ครั้งขึ้นไป พบเพียงร้อยละ 39.2 , 7.5 และ2.5 เท่านั้น สำหรับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นบิดาในครอบครัวนั้นๆ คิดเป็นร้อยละ 70.42

โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกับแกนนำชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้านได้มีส่วนร่วมในลักษณะที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมที่แต่ละบ้านได้กำหนดไว้

- กลุ่มบ้านแม่กลางหลวง จำนวนร้อยละ 29.50 และ 23.20 เป็นแรงงานการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์และร่วมบริจาคสิ่งของเครื่องใช้สำหรับแสดง ตามลำดับ
- บ้านอ่างกาน้อย จำนวนร้อยละ 26.80 และ 19.70 เป็นแรงงานการก่อสร้างพัฒนาสถานที่และบริการอาหารระหว่างการดำเนินการพัฒนา ตามลำดับ

- บ้านหนองหล่ม จำนวนร้อยละ 49.20 และ 32.80 เป็นแรงงานการก่อสร้าง ศูนย์วัฒนธรรมและร่วมบริจาคสิ่งของเครื่องใช้สำหรับแสดง ตามลำดับ
- บ้านผาหมอน จำนวนร้อยละ 36.00 และ16.30 ให้คำปรึกษาแนะนำการดำเนินการและเป็นตัวแทนชาวบ้านร่วมกิจกรรมอื่นในโครงการฯ แทนแกนนำ ตามลำดับ

จึงประเมินได้ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการในระดับที่แตกต่างกันตามบทบาททางสังคม โดยจะมีความชัดเจนมากเฉพาะในกลุ่มแกนนำและผู้ที่มีความสนใจ ที่จะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น

สรุปผลการสำรวจผลการจัดการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

1) อายุของนักท่องเที่ยว

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
15-25 ปี	14	56.00
26-35 ปี	6	24.00
36-45 ปี	1	4.00
46-55 ปี	3	12.00
มากกว่า 55 ปี ขึ้นไป	1	4.00

2) รูปแบบการเดินทาง

รูปแบบ	เป็นกลุ่ม	มาเองตามลำพัง
จำนวน	8	16
ร้อยละ	33.33	66.67

3) **ประเภทนักท่องเที่ยว**

ประเภท	ต่างชาติ	ชาติไทย
จำนวน	19	6
ร้อยละ	76.00	24.00

4) **อาชีพนักท่องเที่ยว**

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักศึกษา	4	18.18
ธุรกิจต่างๆ	7	31.82
ครู	3	13.64
นักวิชาการ	3	13.64
Ngos	3	13.64
อื่นๆ	2	9.09

5) **ลักษณะการเดินทางมายังโครงการฯ**

การเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
-บริษัทนำเที่ยว	0	0.00
-รถเช่าพร้อมคนขับ	17	68.00
-รถเช่าขับเอง	2	8.00
-รถประจำทาง	6	24.00
-อื่นๆ	0	0.00

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเข้าถึงโครงการฯ ของนักท่องเที่ยว

1) **ระยะเวลาในการเข้าพัก**

จำนวนวันที่เข้าพัก	1 วัน	2 วัน	3 วัน	ไม่พัก
จำนวน(คน)	9	9	1	0
ร้อยละ	47.37	47.37	5.26	0.00

2) **รูปแบบการเข้าพัก**

ที่พัก	วิลเลจ สเตย์	โฮมสเตย์
จำนวน	26	5
ร้อยละ	83.87	16.13

3) **สื่อที่นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลโครงการฯ**

แหล่งข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
นิตยสารท่องเที่ยว	11	34.38
เพื่อน	7	21.38
อุทยานฯ	5	15.63
สื่อประชาสัมพันธ์	3	9.38
ป้ายข้างทาง	5	15.63
ไกด์	1	3.13

ส่วนที่ 3 การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

1) สาเหตุการเลือกพักในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ละกลุ่มบ้าน

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
-สภาพธรรมชาติของพื้นที่	8	19.51
-ความเป็นมิตรของชาวบ้าน	7	17.07
-วัฒนธรรมท้องถิ่นดึงดูดใจ	7	17.00
-ภูมิอากาศสดชื่นและบริสุทธิ์	6	17.07
-สาเหตุทางธุรกิจ	5	12.20
-โปรแกรมการศึกษา	1	2.44
-ราคาการใช้บริการต่ำ	4	9.76
-พิสูจน์ชื่อเสียงที่ได้รับมา	3	7.32

2) รูปแบบการบริการการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวประทับใจ

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
-เดินป่า	20	51.28
-ดูนก	4	10.26
-เที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน	2	5.13
-นวดแผนโบราณ	1	2.56
-ศึกษาวัฒนธรรมในชุมชน	9	23.08
-ศึกษาสมุนไพร	2	5.13
- อื่น ๆ เช่น ถ่ายภาพ	1	2.56

3) **ประสบการณ์ที่ได้จาการใช้บริการการท่องเที่ยวในโครงการฯ**

ประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
- ได้พบปะชาวบ้าน	22	13.25
- ได้ร่วมกิจกรรมชุมชน	13	7.83
- ได้รับความเป็นมิตรจากชาวบ้าน	24	14.46
- ทราบความแตกต่างของวัฒนธรรม	23	13.86
- ได้รับคำแนะนำ/ช่วยเหลือจากชาวบ้าน	20	12.05
- รู้จักกับชาวบ้านและจะติดต่อกันต่อไปในอนาคต	15	9.04
- เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน	22	13.25
- รู้ปัญหาการสื่อสารกับชาวบ้าน	12	7.23
- สิ่งแวดล้อมเป็นไปตามที่คาดหวังไว้	15	9.04

3) **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการ**

กิจกรรมการบริการ	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี
-สถานที่	5	7	3	
-ความสะดวกสบาย	11	8	4	
-รสชาติอาหาร	7	5	8	1
-คุณภาพอาหาร	7	5	8	1
-ราคาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	4	8	6	
-การบริการ	11	8	3	
-ความเป็นมิตร	16	6	1	
-การจัดการ	7	8	5	
-ความปลอดภัย	9	6	2	
-การบริการด้านข้อมูล	5	5	4	1
-ความสะอาด	6	6	4	1

3) **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการ (ต่อ)**

กิจกรรมการบริการ	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี
-กิจกรรมการบริการ	6	4	3	1
-สภาพวัฒนธรรม	10	7	3	1
-สิ่งก่อสร้าง	9	3	4	
-ค่าใช้จ่ายกิจกรรม/ไกด์	4	6	5	
-การช่วยเหลือเอาใจใส่	10	5		
-การได้รับความรู้ใหม่	8	5	1	
-การสื่อสารแปลความหมาย	6	6	2	

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยตามโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ เพื่อค้นหารูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับชุมชน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง บ้านอ่างกาน้อย บ้านผาหมอน และบ้านหนองหล่ม พร้อมทั้งใช้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

กรุณากรอกแบบสอบถามเพื่อนำคำตอบไปใช้ในการประเมินผลสำเร็จของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชาวบ้านทั้ง 4 ชุมชน และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงและแก้ไขกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยข้อมูลที่ได้จากท่านจะไม่ถูกเปิดเผยหากไม่ได้รับการอนุญาตจากท่านก่อน

1. ระยะเวลาในการเข้าพัก ดอยอินทนนท์.....วัน หมู่บ้านในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....วัน

2. คุณเลือกพักที่ใด บ้านแม่กลางหลวง บ้านอ่างกาน้อย บ้านผาหมอน

3. เหตุผลที่คุณเลือกพักในหมู่บ้านในโครงการ .....
.....

4. ท่านชอบทำกิจกรรมใดมากที่สุดขณะมาพักผ่อนที่นี่ ?

เดินป่า ดูนก เข้าชมพิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน นวดแผนโบราณ
ศึกษาสมุนไพร เยี่ยมชมหมู่บ้านชาวเขา อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. อะไรเป็นสิ่งดึงดูดใจท่านให้มาเที่ยวที่ดอยอินทนนท์ ?

.....

6. ท่านเดินทางมาดอยอินทนนท์โดยวิธีการใด ?

บริษัทนำเที่ยว รถเช่าพร้อมคนขับ รถเช่าขับเอง
รถประจำทาง อื่นๆ (โปรดระบุ).....

7. ท่านเดินทางมาในลักษณะใด ?

มาเป็นกลุ่ม มาตามลำพัง

8. ท่านได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจากหมู่บ้านในโครงการฯ

คำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. ได้ติดต่อ พบปะกับชาวบ้าน		
2. ได้ร่วมในกิจกรรม/ วัฒนธรรมพื้นบ้าน		
3. ได้รับการต้อนรับด้วยท่าทีที่เป็นมิตรจากชาวบ้าน		
4. ได้ทราบความแตกต่างของวัฒนธรรมชาวบ้าน		
5. ได้รับคำแนะนำ หรือช่วยเหลือจากชาวบ้าน		
6. ได้รู้จักกับชาวบ้านและคิดว่าจะติดต่อติดต่อกันต่อไปในอนาคต		
7. ได้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน		
8. ได้รู้ถึงความยากลำบากในติดต่อสื่อสารกับชาวบ้าน		
9. สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นไปตามที่ท่านคาดหวัง		

9. กรุณาอธิบายลักษณะของที่พัก(Home-stay) และพิพิธภัณฑ์ชาวบ้านตามความคิดของท่าน

อาคารและสิ่งก่อสร้าง……

สภาพแวดล้อม……

การบริการ……

ความสะอาด……

ระบบรักษาความปลอดภัย……

การอำนวยความสะดวก……

สิ่งอำนวยความสะดวก……

ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ……

การให้ความรู้……

ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน/ของที่ระลึก……

สิ่งอื่นๆ ที่ท่านต้องการให้มี……

10. กรุณาจัดลำดับความพอใจตามที่ท่านได้รับจากการเข้ารับบริการจากหมู่บ้านในโครงการฯ.

	ดีมาก 5	ดี 4	ปานกลาง 3	ไม่ดี 2	แย่มาก 1
1. การจัดสถานที่					
2. ความสะดวกสบาย					
3. รสชาดอาหาร					
4. คุณภาพอาหาร					
5. ราคาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน					
6. การให้การบริการ					
7. ความเป็นมิตรของชาวบ้าน					
8. การจัดการ					
9. ความปลอดภัย					
10. . การบริการด้านข้อมูล					
11.ความสะอาดถูกสุขอนามัย					
12. กิจกรรมที่มีบริการนักท่องเที่ยว					
13.สภาพวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชน					
14. สิ่งก่อสร้างในชุมชน					
15. ค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว					
ไกด์ท้องถิ่น/ชาวบ้านผู้ให้คำอธิบาย					
16. ความเป็นมิตร					
17. การช่วยเหลือเอาใจใส่					
18. พื้นฐานความรู้การศึกษา					
19. การสื่อสารและแปลความหมาย					

11. ท่านอยากกลับมาเที่ยวหมู่บ้านในโครงการนี้อีกหรือไม่?

ไม่อยาก เพราะ……

อยาก เพราะ……..

- กิจกรรมใดของหมู่บ้านในโครงการที่ท่านต้องการร่วมมากที่สุดในการเดินทางมาครั้งหน้า ?

……

……

12. กรุณาระบุสิ่งที่ท่านประทับใจมากที่สุด 3 สิ่ง ระหว่างการมาพักผ่อนในหมู่บ้านในโครงการ การพัฒนาการท่องเที่ยว ?

1……

……..

2……

……..

3……

……..

12. กรุณาระบุสิ่งที่ท่านผิดหวังมากที่สุด 3 สิ่ง ระหว่างการมาพักผ่อนในหมู่บ้านในโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยว ?

1……

……..

2……

……..

3……

……..

13. ท่านมีอายุอยู่ระหว่าง

15-25 26-35 36-45

46-55 above 55

14. เพศ

Male Female

15. ภูมิลำเนา……..

16. อาชีพ…….

17. ท่านเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใด

มาท่องเที่ยวตามลำพัง มาท่องเที่ยวกับครอบครัว มาท่องเที่ยวกับกลุ่มที่ไม่ใช่ครอบครัว

มาท่องเที่ยวเพื่อการทัศนศึกษา อื่นๆ (โปรดระบุ)……...

18. ท่านมีความสนใจสิ่งใดเป็นพิเศษ?

……

……

……

19. ท่านเคยมาเที่ยว/ร่วมกิจกรรมในหมู่บ้านตามโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวฯ หรือไม่ อย่างไร ?

ไม่เคย เคย กี่ครั้ง……..……

20. หากท่านเคยมาเที่ยวในหมู่บ้านกิจกรรมใดที่ท่านเคยเข้าร่วม……

……

21. ท่านรู้จักหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ได้อย่างไร?

โฆษณา มัคคุเทศก์ เพื่อน

แผ่นพับ/ใบปลิว แหล่งอื่นๆ (โปรดระบุ)……...

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ในการให้ข้อมูลซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

โครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

01-8856577 , 01 –7834204 , 01-8817346

VISITOR SURVEY FORM

This survey is part of research work being sponsored by the Thailand Research Fund on Eco-tourism Development in Northern Thailand. The research aims to use eco-tourism as an instrument to empower the community of 4 villages<Ban Mae Klang Luang,Ban Nong Loom , Ban Pa mon and Ban Ang ka noi>, which will be developed to an example of eco-tourism destination in Northern Thailand. The successful strategy will possibly be implemented elsewhere in Northern Thailand.

Please fill in the questions below. This will provide useful information about the characteristic, activities and motivations of people who visit Doi-Inthanon and the ecotour village project including the strength and weaknesses of the place. Any information received will be treated in strict confidence.

---

1. How long are you staying in… Doi Inthanon…….days
   Home stay in ecotour village project ……days

2. Where you choose to stay in ecotour village project?
   Ban Mae Klang Laung Ban Pa Mon Ban Ang Ka Noi

3. What the reason about the resident choice you choose to stay during visit this place ?

   ……..

4. What would you like to do most in this place?

   Trekking Bird watching Sight seeing museum
   Massage Visiting the indigenous villages Herb service
   Others (Please specify)…….

5. What attractions or places do you visit during your stay in this place?

……

6. How do you travel to destinations in this place?
   Travel agency Car rent with driver Car rent without driver
   Public transport Others (Please specify)……...

7. What is the type of your holiday?
   In a group Independently

8. Have you experienced the following in this plac, including 4 villages?

Questions	Yes	No
1. Have you had any contact with local people?		
2. Have you participated in local cultural events?		
3. Did the local make you feel welcome?		
4. Is the local culture different from your own?		
5. Have you asked the local people for help or advice?		
6. Have you met any local people with whom you intend to keep contact in the future?		
7. Have you had the opportunity to observe local people and their life?		
8. Is it hard to make contact with local people?		
9. Is the condition of natural environment the way you expected?		

9. Please describe your ideal ecotourism village?

Building……..

Environmental…….

Service…….

Cleanliness……..

Security……

Convenience……

Facillities…….

Price……

Knowleage……..

Local product…….

10. Please indicate your level of satisfaction with following in relation to the ecotour village project .

	Very good 5	Good 4	Neutral 3	Poor 2	Very poor 1
1. Local accommodation					
2. Convinence					
3. Cultural food(Taste)					
4. Cultural food(Quality)					
5. Price of local products					
6. Service in the destination					
7. The friendliness of the local people					
8. Management					
9. Security					
10. Information service					
11. Hygienic/Cleanliness					
12. Tourist activities					
13. Indigenous cultural environment					
14. Physical environment					
15. Cost of the trip					
Local guide					
16. Friendliness					
17. helpful					
18. Communication / Interpertation					
19. Education / Information					

11. Would you like to come back to the ecoture village project ?

No- Why not…….

Yes- Why……..

- What would you like to do most when you come next time?

……

12. What are the 3 best thing you have experienced during your visit to the ecotour village project?

    1……

    ……..

    2……

    ……..

    3……

    ……..

13. What are the 3 worse things you have experienced during your visit to the ecotour village project?

    1……

    ……..

    2……

    ……..

    3……

    ……..

14. Age

    15-25 26-35 36-45
    46-55 above 55

15. Sex

    Male Female

16. Country of resident……..

17. Profession…….

18. Type of tourist

    Independent tourist Family tourist Group tourist
    Educational tourist Others (Please specify)……...

19. What is your special interest?

……

……

20. Have you been to the ecotour village project?

No Yes- How many times……

21. If you have been to the ecotour village, what did the activity you join?

……

22. Where did you get the information of the ecotour village project?

Advertisement Guide Friends Leaflet etc……..….

THANK YOU FOR YOUR HELP

"Ecoturism Development in Ban Mae Klang Laung <Network> Doi Inthanon Chaingmai"

01-7834204,01-8856577,01-8817346

แบบประเมินการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชาวบ้าน

<u>คำชี้แจง</u> กรุณาทำเครื่องหมาย / หรือ กรอกข้อมูล ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นของ**ท่านมากที่สุด**

<u>ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป</u>

1. บ้านเลขที่…….. หมู่บ้าน ……

2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน……คน

3. สมาชิกในครอบครัวของท่านเป็นสมาชิกในกลุ่มใดต่อไปนี้บ้าง

☐ กลุ่มแม่บ้าน

☐ กลุ่มเยาวชน

☐ กลุ่มผู้นำชุมชนลักษณะต่างๆ โปรดระบุ……

3. เดิมครอบครัวของท่านย้ายมาจากที่ใดหรือไม่ ☐ ย้าย มาจาก…… ☐ ไม่ย้าย

3. เพศผู้ตอบ ☐ ชาย ☐ หญิง

4. อายุ……ปี

5. อาชีพของครอบครัวนอกจากการทำนา……

<u>ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</u>

1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายความถึงข้อใดบ้างต่อไปนี้

☐ การท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิง พักผ่อน หย่อนใจ

☐ การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

☐ การท่องเที่ยวที่เน้นการเที่ยวชมธรรมชาติ

☐ การท่องเที่ยวที่เน้นวัฒนธรรมของชนเผ่า

☐ การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้ความรู้จากการท่องเที่ยว

☐ การท่องเที่ยวที่ชาวบ้านในชุมชนได้ช่วยวางแผน ตัดสินใจ และช่วยดำเนินงาน

☐ การท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว

☐ การท่องเที่ยวที่เจ้าของพื้นที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย

☐ การท่องเที่ยวที่มีผลประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่

2. หลังจากมีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ของ สกว. เกิดขึ้น ท่านรู้จัก/มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น หรือไม่

   ☐ มี ☐ ไม่มี

3. ความรู้ที่ได้เพิ่มขึ้นท่านได้จาก

   ☐ การขยายผลความรู้ของแกนนำ
   ☐ การประชุมหมู่บ้าน
   ☐ การประชุมโครงการร่วมกับ สกว.
   ☐ พูดคุยกันเองในกลุ่มชาวบ้าน / ในครอบครัว
   ☐ การคาดเดา/สังเกต
   ☐ อื่นๆ ระบุ ……

<u>ส่วนที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว</u>

1. ท่านทราบหรือไม่ว่าในช่วงที่ผ่านมา สกว. ได้เข้ามาดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน

   ☐ ทราบ ☐ ไม่ทราบ

2. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวได้ร่วมการอบรม/ศึกษาดูงาน ตามที่โครงการฯ จัดให้ชาวบ้านหรือไม่

   ☐ เข้าร่วม ☐ ไม่ได้เข้าร่วม

3. จากข้อ 3 ถ้าเข้าร่วม ส่วนใหญ่จะเป็นใครในครอบครัวที่เข้าร่วม……
   เข้าร่วมเพราะ……..
   ……

4. ท่านได้ช่วยเหลือกลุ่มแกนนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

   ☐ เป็นตัวแทนชาวบ้านร่วมกิจกรรมกับ สกว. แทนกลุ่มแกนนำ
   ☐ ช่วยเลือกรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว
   ☐ ช่วยเป็นแรงงานในการก่อสร้าง
   ☐ ช่วยเลือกสถานที่จัดกิจกรรม
   ☐ ช่วยเลือกประเภทอุปกรณ์ที่จะต้องจัดซื้อ
   ☐ ช่วยบริจาคสิ่งของประกอบกิจกรรม
   ☐ ให้คำแนะนำในการดำเนินการ
   ☐ ช่วยเหลือด้านอาหารระหว่างดำเนินการก่อสร้าง/เตรียมการ

5. ท่านมีความคิดเห็นและความรู้สึกอย่างไรกับโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

☐ เห็นด้วยเพราะ……..……..

……

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ…….……

……

6. ท่านรู้จัก สกว. และทราบรายละเอียดของโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของท่านหรือไม่

☐ รู้จัก ☐ ไม่รู้จัก

7. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ สกว. หรือไม่ ประมาณกี่ครั้ง

☐ ไม่เคย ☐ เคย …….ครั้ง

8. ท่านยินดีให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของท่านหรือไม่ หากกลุ่มแกนนำขอความร่วมมือจากท่าน

ยินดีช่วยเหลือ เนื่องจาก……..……

……..

ไม่ยินดีช่วยเหลือ เนื่องจาก……..

……..

9. ถ้าท่านยังไม่เข้าร่วมโครงการการท่องเที่ยว เหตุใดท่านยังไม่เข้าร่วมโครงการกับกลุ่มแกนนำ

……

……

……

……

……

10. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสำหรับโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยว…….

……..

……..

……..

……...

……